

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Acésta fóia ese câte 2 cóle pe luna si costa 3 florini val. austr., pentru cei ce nu sunt membrii asociatiunei.

Pentru strainatate 9 franci (lei noi) cu porto postei.

Abonamentulu se face numai pe câte 1 anu intregu.

Se abonédia la Comitétulu Asociatiunei in Sibiiu, séu prin posta séu prin domnii colectori.

Sumariu: Museulu istoricu si archeologicu din Temisiór'a. Caletorii in interesulu sciintiei. Cercetari ulterioari in Oradea-mare. — Maretiulu scopu alu Asociatiunei Transilvane. — Malari'a s'au frigurile intermittente (febris intermittens, Wechselfieber, Fièvre intermittente. (Urmare si fine). — Procesu verbalu alu comitetulu asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu luat in siedint'ia dela 26 Ianuarie n. 1887. — Bibliografie si Recensiumi. — Scóla superióra de fetitie din Sibiiu, colecte. — Anuntiu de abonamentu.

Museulu istoricu si archeologicu din Temisiór'a. Caletorii in interesulu sciintiei. Cercetari ulterioari in Oradea-mare.

Pàna in anulu trecut 1885 avusemu ocazioni de a caletóri si a petrece pe la unele localitati mai insemnate numai in partea de susu a Banatului Temesianu, adeca in comitatele Carásiu si Timisiór'a, éra districtele muntóse ale lui nu le cunosceamu, éra acésta lipsa de cunoscintia topografica o simtiam de câte-ori me ocupamu sau cu istori'a dacoromana dintre anii 100 si 274 sau cu istori'a care se incepe cu primele invasiuni ale turciloru preste Dunare incóce si se termina cu scóterea loru definitiva anume din Banatu in urmarea pazei dela Passarovitz (Posiárevatz) inchiaietu in 21 Iuniu 1718. Vechi'a mea dorintia de a visitá odata si partile muntóse ale Banatului devenise mai intensiva din anii de cându in Temisiór'a, care este capital'a Banatului si totuodata cetate de mare importantia, s'a intemeiatu o societate istorica si archeologica, cu scopu declarat de a studia istori'a antica si a evului mediu, a culege documente si monumente, din care se infintiedie unu museu archeologicu pentru „Ungari'a meridionala“, precum se numesce in statutele sale, cum si a face sapaturi indata ce'i voru permite mijlócele de bani.

Pentru-cá se pociu face comparatiune ceva mai sigura intre doue musee si intre cele doue societati archeologice infintiate numai de puçini ani, in dilele prime ale lunei Septembre st. n. amu mai visitatu odata miculu museu archeologicu din Dev'a, despre care avusemu onóre a raportá in alta sesiune si amu aflatu, cà cu tóta lips'a greu simtita de mijlóce banesci acelu museu s'a inmultitu din nou cu câteva obiecte si inscriptiuni de o valóre eminenta istorica, precum si cà obiectele adunate atátu daco-romane, càtu si unele preistorice dupa

cum se crede, sunt classificate si asiediate cu multa cunoscintia de lucru. Pecatu numai, cà miculu localu inchiriatu pentru museu corespunde reu scopului si cà este espusu la pericolulu de focu.

Se aduna in Dev'a si documente scrise câte se potu aflá in acea parte a Transilvaniei, din mare fatalitate inse mai multu cu scopu de a le pune in servitiulu politice nationaliste magiare decátu in alu sciintiei istorice pure.

Dela Dev'a am apucatu pe riulu Streiu in susu, prin acelea regiuni incântátóre, pline si de cele mai maretie reminiscentie istorice pàna la orasiulu romanescu Hatiegu, éra de acolo plecându in 2/14 Septembre cu trasur'a pe drumu bine ingrijitu pela Sarmisagetus'a inainte, dela comun'a Zaicani intraramu pintre paduri in pasulu sau strimtórea de munti numita de comunu Pórt'a de feru, unu nume fórté celebru acesta in istori'a tiei din mai multe vécuri, consideratu mai virtosu din punctu de vedere strategicu. Càtu ține mai alesu pàna la satulu Bucov'a sau si pàna la Bautiari printre acelea strimtori de munti si printre atâtea paduri dese, chiaru si ochiulu unui laicu se póte convinge ca orice armata heroica va fi incercatu se petrunda vreodata prin acelea strimtori in sinulu Daciei centrale si se respinga o armata patriotica disciplinata, va fi trebuitu se platésca cutediarea sa cu torenti de sànge versatu inca si in casuri cându armat'a ar fi fostu comandata de unu Traianu in contr'a unui Decebalu sau de vreunu sultanu ori mare veziru in contr'a unui Ioanu Corvin de Hunedór'a. Muntii de alaturea acelei vali lungi nu sunt inalti si nici valea ce se intinde pintre aceia pàna la trecatórea dela Bucov'a nu este asia strimta precum o descriu unii geografi mai vechi, este inse ingusta destulu pentru-cá se nu poti desfasiura in trens'a nicairi vre o trupa mai numerósa, spre a o pune in ordine de bataia. Se potu vedé si urme de siantiuri trase in curmedisiu preste vale si drumu. Despre epoc'a in care se voru fi facutu acelea siantiuri

de aparare, istoricii Transilvaniei differu in opiniunile lor. Ceea ce se scie de siguru este, că si in resbóiele turcesci s'au trasu asemenea siantiuri in strimtorile numite Pórt'a de feru. Din timpurile Romanilor au ramasu numai urmele drumului romanu, care vine dela Banatu prin comun'a banatiéna Marg'a la comun'a Bauriari; éra la Bucov'a s'au mai aflatu si resturi de ziduri, caramidí si alte obiecte cautate de archeologi. Totu in hotarul Bucovei se vedu urmele unei pietrarii (cariera) de marmora cristallina cum 'i dicu montanistii, éra mai la o parte zacu colóne si alte lucruri de pétra incepute de càtra petrarii romani, dara neterminate. Cându va vení odata timpul si in trelsulu ómeni cu averi mari cá unu Schlieman si totuodata competenti in ale archeologiei, cá se desgrópe ruine de ale Ulpiei traiane, atunci aceia voru scí judecá pàna la ce mesura se voru fi folositu Romanii in capital'a Daciei de pietrari'a dela Bucov'a. Intr'aceea Dr. I. F. Neigebaur intre vre-o 112 inscriptiuni decopiate de pre monumente de piétra scóse din ruinele Ulpiei traiane nu a lipsitu a numí pe cele sculptate in marmoru.

In aceeași di dupa o caletoria de diece óre amu ajunsu sér'a târdiu la orasiulu Caransebesiu cunoscutu sub acestu nume in actele publice dela 1273, espusu sub domni'a turcésca la mari adversitati, din dilele imperatului Iosifu II (1780—1790) residentia a statului maioru pentru unu regimentu romanescu de granitari, éra dela anulu 1865 residentia a episcopiei orthodoxe orientale romànesce intemeiata de càtra Maiestatea Sa imperatu si rege Franciscu Iosifu I. spre mare consolatiune sufletésca a romàniloru din Banatu supusi pàna atunci cu totu clerulu lor hierarchiei serbesci.

Avèndu cineva de scopu a studí istori'a Daciei lui Traianu si voindu a cercetá urmele drumului si a le localitatiloru insemnate pe tablele Peutingeriane, va face prea bine daca va sta cevasi in Caransebesiu si urcàndu pe dealu unde se mai cunoscu resturi multe ale unei fortaretie vechi, va cercá sè se orientedie de acolo privindu preste acea regiune frumósa si sanetósa pàna unde 'lu ajuta puterile vederei; presupunu inse cà va avea si conducatori nu numai ospitali si binevoitori, ci totodata petrungi pe deplinu de necesitatea cercetariloru istorice, precum au fostu pentru mine acei doi domni membrii ai consistoriului recomandati de càtra venerabilele octogenariu preas. domnu episcopu diecesanu Ioan Popasu, cum si unu domnu architectu romanu, cari imi devotara o di intréga in interesulu cercetariloru mele, éra apoi dn. architectu binevoi a me insoçi si conduce a trei'a di totu prin comune locuite numai de poporatiune romànesca pàna la minunatele stabilimente montanistice dela Reșiti'a, care se afla in posesiunea unei societati franceze. Intru altele Caransebesiulu merita inca si din alte puncte de vedere ale epoeci presente cá se fia cunoscutu mai de aprópe; anume diversele institute romanesci religióse si nationali infiintiate in acea residentia de ani douediecí incóce nu le póte trece cu vederea nici-unu romanu, care scie cà totu ce s'a facutu este numai rezultatulu unui

zelu sacru, éra nici-decum alu vreunui ajutoriu, fia alu statului, fia alu vreunei alte biserici sorori care ar dispune de milióne. Cá si cum ai ara si semena intru o tielina, ale carei calitati de fertilitate nu le cunosci de locu si astepti secerisiulu cu legitima inpatientia, intocma asia éra silitu a lucra primulu episcopu diecesanu cu membrii consistoriului seu, si Ddieulu parintiloru nostrii iau ajutoratu.

Aflàndu fratii mei romàni din Reșiti'a despre scopulu caletoriei mele, intocma cá si cei din Caransebesiu imi stetera pe intrecute in ajutoriu cá se me indrepte spre regiunile cele mai interesante pentru istori'a nóstra.

Asia dupa alte dóue dile petrecute in Reșiti'a, aflàndu-me in lini'a calei ferate apucaiu érasu prin o regiune cunoscuta prea bine archeologiloru, adeca pe la Bocsia romànesca si pe lãnga comun'a Jidovinu inainte càtra Temisiór'a. La acelea regiuni inse vomu chiema atentiunea ddloru colegi indata dupa-ce vomu visita museulu archeologicu din Temisiór'a.

Museulu societatiei istorice si archeologice din Ungari'a meridionala.

Societatea istorica si archeologica, a carei residentia este cetatea Temisiór'a existe de 14 ani. Presiedinte alu societatiei e dn. Sigismund Ormos, totodata prefectu (Comite suprem) al Comitatului Temisiórei cu 345 mii de locuitori, dintre cari 146 mii sunt romani, 107 mii germani, 18 mii magiari, 47 mii serbi, éra restulu alte rasse de ómeni. Acestu presiedinte este unulu din archeologiiu passionati pe studiulu lor. Secretariu este de càtiva ani calugarulu piaristu Stefanu Pontelli, de origine precumu ílu arata si connumele, profesoru la liceu, barbatu erudit si devotatu cu totulu pentru prosperarea societatiei. Organizarea propria a societatiei se póte vedé din statutele ei. Credu cà este bine se premitu acilea celu puçinu atàta, cà societatea acésta istorica si archeologica in privinti'a materiala stà neasemenatu mai bine decàtu cea din Dev'a; ea 'si are si casele proprii susu in cetate, unde se afla asiediate in ordine frumósa tóte partile constitutive ale museului, cum si o prea modesta biblioteca si unu micu inceputu de pinacoteca.

Dupa o primire caldurósa din partea confratiloru nostrii romani, bravulu si nepregetatoriulu dn. advocatu si publicistu Paulu Rotariu avù bunatate a comunica secretariului Pontelli dorinti'a mea de a cercetá museulu. In 7/19 Septembrie insocitu de càtra amiculu Rotariu am mersu la museu, unde dn. secretariu primindu-ne cu aceea urbanitate propria natiunei din care se trage, nu 'si pregetá a ne conduce pe la tóte despartimentele museului, cum si a ne informa óre intregi mai alesu despre provenienti'a multoru obiecte archeologice din cele mai interesante pentru sciintia. Voiu observa acilea, cà cercetarile nu se facu numai cu privire la archeologi'a daco-romana, ci se aduna si obiecte despre care se crede cà aru fi preistorice; mai departe, precum la museulu centralu din Budapesta si la unele partiali din alte ținuturi se cauta cu zelu mare inca si resturi de a le domniei Huniloru, Cércane (nemtiesce Ringe) sau fortificatiuni

de pamentu de ale Avariloru, urme de mormente din timpul venirei Magiariloru in Panoni'a si Daci'a etc., intocma face si acésta societate din Temisiór'a; de aceea este bine a cercetá museele din Ungari'a avédu in vedere si acestea scopuri multiple ale societátiloru respective, precum si a ne insemna rezultatele, cá de exemplu in multime de casuri in care cineva cauta si sapa dupa urme de Huni, de Avari si Magiari, se pomenesce cá da totu numai de urmele domniei Romániloru antichi.

Eram se uitu cá in museulu din Temisiór'a se aduna si chrisóve din vécurile mai dincóce, precum se face si la Dev'a. Intre cele din Temisiór'a inca se afla câteva originale autentice de ale principiloru Transilvaniei.

Colectiunea numismatica a museului a inaintatu dóra mai bine de cátu tóte celelalte parti ale sale. Asiu fi doritu se cunoscú mai de aprópe acésta colectiune; dara precum sciti domniloru colegi, visite cum a fostu si acésta de vre-o trei óre, obosescu inca si pe ómeni ce se afla in tóta vigórea vietiei. Intr'aceea dn. secretariu avú bunatate de a'mi oferí Buletinulu societatiei de pre siepte ani, carele appare in limb'a maghiara, cáte patru fasciclii pe fie-care anu*). Publicate fiindu in Buletinu processele verbali ale siedintieloru, cum si câteva dissertatiuni istorice si archeologice, dupace vede cineva museulu, din buletine póte se culéga informatiuni ulterióre si póte fi cá mai exacte de cátu cele date prin graiulu viu. Tocma acésta me voiu incercá se facu si eu. Citindu adeca acelea buletine de pre siepte ani, mi s'a parutu cá se coprinde intrensele cátev'a lucrari si descoperiri de o valóre, pe care nici sectiunea istorica din Academi'a romana nu ar voi se le tréca cu vederea.

Cele mai multe urme de anticitati dacoromane se afla in comitatele Carasiu et Severinu intrunite politicesce in anii din urma intr'unu singuru municipiu mare, adeca totu teritoriulu Banatului care se intinde din regiunea orasiului Lugosiu pàna josu la Dunare, éra spre Romani'a pàna la Mehadi'a si Orsióv'a. Acestu comitatu compusu din dóue are la 385 mii suflete, din cari aprópe 300 de mii sunt románi curati, vre-o 19 mii serbi, catra 40 mii germani, ceva preste 7 (siepte) mii maghiari, éra restulu diverse alte limbi. Dupa mqdest'a mea parere cifrele acestea comparate intre sine potu se fia semnificative nu numai pentru ethnografi, ci si pentru archeologii cari cauta in Banatu urme de ale domniei romane. Vedemu adeca si din buletinele societatiei dela Temisiór'a, cá acei membrii ai sei cari se ocupa cu archeologi'a, mai totu in acésta parte a Banatului isi concentrédia cercetarile lor, totu asia precum facusera si altii inainte de ei.

Cercetari pe urmele Tableloru Peutingeriane si ale geografiei lui Ptolomeu.

In fasciculu III din anulu IV. alu Buletinului societatiei aflamu dissertatiunea presiedentelui Sigism. Or-

*) Történelmi és régészeti Értesítő. — A Délmagyarországi történelmi és régészeti Társulat Közlönye.

mos scrisa cu multa diligentia despre cercetarile sale si ale altoru istorici facute asupr'a ruineloru dela Viminacium si Margum, Ormos a consultatu pe toti eruditii cáti au scrisu pàna acum in acésta materia pàna la Kanitz si Mommsen, apoi adoptàndu si opiniunea lui Dr. Ortway profesoru dela Pressburg, care facuse asemenea studiu seriosu la faci'a locului, constata intre altele, cá Viminacium a fostu acolo unde astadi este situata comun'a Kostolatz in regatulu Serbiei la riulu Mlava cam vis-à-vis de insul'a Ostrova, éra Margum, unde fusese statiunea flotillei danubiane a Romei, a statu pe malulu Dunarei aprópe de comun'a serbesca Culici, acolo unde astadi se vede unu nucetu numitu pe serbesce Orasie. In acestea cercetari ale ungureniloru le-a fostu de bunu ajutoriu preotulu serbescu Steva dela Kostolatz, care avea si o colectiune frumósa numismatica si de alte obiecte archeologice. Dn. Ormos mustra in disertatiunea sa pe guvernulu Serbiei pentru indolenti'a sa, cá-ci lasa cá tesauere de acelea máne poimàne se dispara dela numitul preotu, care de altmintrea nu a voitu se dea ungureniloru nici-o bucatica din acelea, nici chiaru pe unu pretiu cu care 'lu imbiase Ormos, ceea ce insemnédia cá pop'a Steva cunósce óresicum valórea obiectelor adunate de elu.

Asia dara Viminacium capital'a Mesiei superióre si Margum cá fortarétia renumita, situata la Dunare nu voru mai da materia de discussiuni intre archeologi.

Aponte et Arcidava. In fasc. IV din anulu III aflamu una alta descriere dela Palanca vechia si Ram'a, coprinca din ordinulu lui Ormos intr'unu procesu verbalu luat de cátra o societate, care mersese dela Biseric'a alba in Maiu 1877 la Palanc'a vechia si la Ram'a cu scopu de a cauta morménte remase din resbóiele turcesci si monumente romane. In acestu actu se constata cá pe acelea maluri ale Dunarei, unde se vedu astadi comunele Palanca si Ram'a au statu odinióra in faci'a Aponte si Arcidava, totu asia precum se vedu aratate pe tablele Peutingeriane, precum si cá chiaru si pàna in diu'a de astadi se mai vede pe ambii tiermi câte unu capu de podu, care daca si nu fusese asia de minunatu cá celu dela Severinu, totusi a trebuitu se fia fostu ziditu fórté bine, sau incaí compusu din lunturi asia, cá legiunile Romei se póta trece siguru preste elu si dela Viminacium, Lederata, Aponte, Arcidav'a, Centum Putei, Berzovia etc. se inaintedie cátra Tibiscum si de acolo mai inlaintu in Daci'a.

Dupa inscriptiunile aflate la Ram'a si decopiate in sus citatulu fasciclu IV pag. 170—171 in acelea dóue fortificatiuni au statutu cine scie pàna cându Legio VII Claudiaua.

Adeverat'a directiune a drumului Romei prin Banatu.

Archeologii au ostenitu multu intru cercetarea acelor localitati si castre, care sunt numite in tablele Peutingeriane si pe la care va fi trecutu drumulu lui Traianu dela Viminacium prin Banatulu de astadi in o directiune sau alta. Cei cari au avutu in vedere numai numerulu miiloru de pasi romani, fara cá se

aiba timpu si ocaziune pentru esplorari facute la faci'a locului, au fostu indusi adesea in eróre. In Buletinulu societatiei archeologice dela Temišiór'a anulu IX. fasciculu II. dela pagin'a 49—59 aflamu o critica esita din pén'a archeologului Leonardu Böhm, locuitoriu in orasiulu banatianu Biseric'a Alb'a, care se ocupa mai bine de ani douedeci cu cercetari archeologice in Banatu, éra anume in 1882 a intreprinsu din nou in societate cu renumitul archeologu Carolu Torma o caletoria inadinsu, cu scopu de a ficsa odata definitivu urmele aceluor localitati. Resultatulu acelei caletorii si acelu studiu a fostu, cà numitii doi domni respingu opiniunile mai vechi ale altoru archeologi, precum si pe a dlui Ilics adoptata si de T. Mommsen in opulu seu monumentale, cà si cum drumulu dela Viminacium si Lederata dela Dunare ar fi trecutu prin partea Daciei numita astadi Banatu pàna la Tibiscum pe unu incungiuru mare, adeca pe la Versietiu, Buziasiu, Lugosiu et Cavarau, ci numitii doi domni producu probe pentru directiunea urmatóre:

Dela Viminacium trecèndu preste podu la Lederata, care dupa ei este Ram'a de astadi, au apucatu spre Biseric'a Alba, de acolo pe la Varadi'a, unde a fostu Arcidava, de aci la Surducu, unde fusese Centum Putei, de aci la Berzovi'a in regiunea unde se afla astadi comun'a Jidovin in lini'a calei ferate, de unde s'au scosu si pàna acum diverse obiecte archeologice, in fine de aici drumulu au apucatu càtra Tibiscum, care cetate nu a fostu situata tocma pe loculu unde este acum Caransebesiulu, ci mai la vale intre Temisiu si Bistr'a, acolo unde se impreuna aceste doue riuri, precum se póte observa bine din dealu dela Caransebesiu. De altmintrea in càtu pentru Tibiscum, incepèndu dela Marsigli si Katancsich pàna la Neigebaur si Ackner toti archeologii sunt de acordu, cà acelu municipiu daco-romanu fusese situatu intre numitele doue riuri, éra dr. Ortway a limpeditu si mai bine acésta cestiune, precum vomu vedea mai la vale.

Din tóte acestea inse dupa modest'a mea opiniune nu se póte sustiné, ca nu aru mai fi fostu si in Banatu inca si alte drumuri de ale Romaniloru. indata ce se póte proba de ajunsu, cà afara de susu numitele localitati au mai fostu in acea parte a Daciei inca si alte colonii, municipii, castre stative, turnuri si asia numite Mansiones. Sunt multe urme de acestea descoperite si pàna acuma, éra pre càtu credu eu, va mai descoperi si desu numit'a societate dela Temišiór'a, chiaru si daca nu aru voi archeologii ei, cà-ci de ex. urmarindu pe Huni si pe Avari, numai ce te pomenesci cà dau preste câte unu restu de edificiu monumentalu de ale Romei, sau preste o suma considerabila de monete de ale imperatoriloru.

La Versietiu, orasiu cu vre-o 23 mii locuitori, care astadi este mai multu germanu si serbescu cu episcopia orthodoxa serbéscá, pàna in ànii mai dincóce nu credea mai nimeni cà s'aru afla si obiecte archeologice de ale Romei, éra despre resturile unui apeductu fórte lungu numitu canalulu sau siantiulu Flórei dela numele unei fete de romanu anume Flórea, se latise mai de multu fa-

bul'a, cà acelu apeductu l'ar fi facutu Mustafa pasia pe la 1716 adeca puçinu inainte de a desiértá túrcii Banatulu pentru totudéun'a, éra la 'acea lucrare l'ar fi induplecatu fic'a unui romanu betrànu, care impreuna cu soçi'a sa ajunsese la mare neputintia, éra fic'a loru trebuia se le aduca apa buna de beutu dela o distantia mare, unde mergea si pasi'a cà se bea apa próspeta. Flórea erá in acei ani fat'a cea mai frumo'sa, destépta si sanetósa din Versietiu. Mustafa pasia vediendu-o a statu se innebunésca dupa dènsa si o a cerutu de nevasta pentru haremulu seu. Flórea s'a opusu pàna la unu timpu cu taria sufletésca la tóte lingusirile pagànului; in fine inse vediendu cà nu scapa de turcu, 'i puse o conditiune dicèndu'i: Tu vedi pasio, cà eu ducu parintiloru mei in tóte dilele apa próspeta dela putiulu departatu, fara care ei aru muri. Daca m'asiu marita eu departe de cas'a parintésca, cine se le mai duca loru apa? Daca inse tu te vei lega se faci unu scocu lungu dela putiu pàna in curtea casei parintiloru mei, atunci me legu si eu se me maritu dupa tine.

Pasia s'a legatu si a facutu canalulu, si asia Flórea nóstra erá sè se faca túrcóica. Ací inse inchéie poesi'a poporului asia cà: Canalulu nu apucase a fi terminatu, pre càndu Flórea fu lovita de fulgeru tocma pe loculu unde'si renegase ea parintii si religiunea sa.

Prea frumo'se idei poetice acestea, bune si pentru unu dramaturgu; dara adevèrulu istoricu este cu totulu altulu. Dn. B. Milleker, dela care imprumutaramu si acésta fabula, in fasc. III din anulu VII dela Temišiór'a publicà o dissertatiune, din care aflamu, cà dupace a visitatu la mai multe locuri resturile acelu canalu si a comparatu materialulu si modulu esecutarei cu alte apeducte de ale Romei, este silitu a recunósce si elu cà si Böhm, Ilics si Torma, cà si acesta dela Versietiu este totu productulu alu artei romane antice.

Totu acilea se mai observa, cà si la Versietiu s'au aflatu monete de ale imperatoriloru. Vre-o 9 din acelea monete cumarate in anulu 1856 de càtra unu picepetoriu, acela le a daruitu scólei militare din Panciov'a. Unele aveau inscriptiunea Divus Antoninus (138—161 dupa Christosu). Altele erá de ale lui Constantinu M. de cànd acesta se batuse cu Liciniu; acestea aveau pe aversu capulu imperatorului cu casc'a, éra pe reversu unu altariu pe care este asediatu globulu; inscriptiunile pe acelea: Votis XX si — Beata Tranquillitas. Pe una moneta de arama: Maximinus Nob. Caes.

In acelasi fasciculu III. din anulu VII sau adeca din 1881 dàm preste o alta informatiune publicata de càtra presedèntele Sigismundu Ormos, despre unu tesauru mare de monete romane aflate de càtiv'a lucratori din comun'a Seculu pe unu dealu numitu Pétra-Alba dintre localitatile montanistice, Reşitia si Franzensdorf. Pàna se afe ómenii competenti si auctoritatile politice, acei muncitori au impartitu repede acelu tesauru intre sine si cei mai multi au vendutu acelea monete cu pretiuri bagatele; dupace inse Escelenti'a Sa episcopulu rom. catholicu Alexandru Bonnaz (francesu de ori-

gine) acum că si altadata avù generositatea de a destina o suma de bani pentru cumpararea monetelor aflate, arheologii societatiei au si reusitu a cumpara si aduna 466 de monete romane. Dn. Ormos luându in ajutoriu catalogulu museului imperialu din Vien'a redactatu de numismaticulu Iosef Eckel in anulu 1779, au classificatu acelea 466 monete si au aflatu, că acésta este o mica colectiune fórte interesanta dela 17 imperati, imperatése sau si mame de ale unoru imperati. Ordinea loru chronologica se incepe cu Marcu Aureliu si cu consort'a sa Faustina Iunior (161—180), trece la Commodus, la Septimius Severus si consort'a sa Iulia Domna si asia mai departe pâna ce ajungu la Philippus pater cu consort'a sa Otacilia Severa si la Philippus filius, adeca pâna la anulu 249.

Cine voiesce se aiba descriptiunea esacta a acelor monete, o pôte afla pe largu in aceeași dissertatiune a dlui Ormos.

Fiindcă ajunseiu a me ocupá puçinu cu monetele aflate la Pétr'a-Alba, imi permitu a observa că laicu ce sunt in numismatica, despre colectiunea din Temisiór'a numai atât'a, că între monetele adunate din Banatulu Temisiórei nu se afla numai de ale imperatoriloru pâna la Aurelianu (275), ci si dela alti imperati cari au domnit multu mai târziu, despre care se vedu in Buletinu dari de sama facute de către secretariu si de altii in mai multe siedintie ale comitetului, din care se iau procese verbali.

Dintre cele vre-o 90 monete romane aflate in anulu 1878 in urmarea unoru sapaturi la orasiulu Recasiu 23 kilom. dela Temisiór'a, numai 70 au ajunsu in mână dlui Ormos, dara între acestea nu sunt mai vechi, decâtu incependu dela desfrenatulu Hellogabalus pâna la Traianus Decius Caius Messius si consort'a sa Herennia Etruscilla, adeca pâna la anii 249—251 S'au aflatu inse monete romane si mai dincóce de Aurelianu in alte localitati ale Banatului, precum de esemplu dela Diocletianu (284—305), dela Constantinu M. (306—337) si dela altii, căstigate pentru museu din diverse parti ale Banatului, precum se pôte cetí in processele verbali ale comitetului societatiei.

In siedinti'a din 28 Septemvre 1881*) s'au prezentatu comitetului între unu numeru mai mare de monete vechi adunate de curéndu una de arama dela imperatulu Constantinu fiulu lui Constantinu M; una dela Teodosiu (278—295), pe Aversu cu: Imp. Theodosius. P. F. Aug., éra pe Reversu: Pacificatio reiterata. Capulu imperatului incununatu cu doue síre de margaritariu. Alta moneta dela Iustinianu, pe Aversu: Imp. Iustinianus P. Aug. capulu coronatu cu lauru; pe Rev. din trei parti †, sub ea B si M, mai in josu NIKM. (Iustinianu a domnit între 526—565).

In siedinti'a din 30 Ianuariu 1884 au fostu prezentate monete multe din vécuri diverse; între cele dela Rom'a este un'a dela Imp. Maximianus (Gal. Val. care domnise dela 292—311) cu inscriptiunea Sacra Moneta Aug. Et Caes. Nostror., adeca moneta sacra,

a carei falsificare sau radere érá supusa la pedepse infri-cosiate.

Alta: D. N. Valens P. F. Aug. pe reversu „Securitas Reipublicae (364—378).

A trei'a Constans. P. F. Aug. pe reversu Victoria Aug. B. (?) Sis (ciae). Constans a domnit 337—350.

In a dou'a siedintia din Februariu între 5 monete de ale Romei se mai presentá una Constantinus Max. Aug. pe reversu circumscrisu Gloria Exercitus, de desubt S. M. AR.

Tóte acestea 4 monete sunt de arama.

In siedinti'a dela 25 Aprile 1883 au fostu prezentate între altele inca si aceste monete: 1 de arama Imp. C. Val. Constantinus P. F. Aug. pe Rev. Iupiter cu Victoria; impregiuru: Jovi Conservatori. Monogramu: S. M. N. (Signata Moneta Narbone); pe area N. √. E.

Alt'a totu dela acelu imperatoru Constantinus Max. Aug. (alusiune la glori'a lui Alexandru M); pe reversu doi ostasi; impregiuru: Gloria Exercitus; Monogramu: S. M. T. S. A. (Sacra Moneta Treviris Signata Oficina Prima).

A trei'a dela Constantinu II. nascutu din Fl. Max. Fausta consort'a a dou'a a lui Constantinu I. Pe aversu: Constantinus Iun. Nob. C. pe reversu: Providentiae Caes. Monogramu S. M. T. S. A.

Descoperiri epigrafice. Importantia cea mare a obiectelor antice cu inscriptiuni, fia acelea metalle, fia petrii si caramidi, este recunoscuta de către toti. Despre inscriptiunile adunate in museulu din Temisiór'a avemu o informatiune buna in scrierea epigrafica mai noua a dlui Carolu Torma aparuta in publicatiunea „Archaeologisch-epigraphische Mittheilungen aus Oesterreich. anulu VI fasc. 2 sub titlu „Inscripfen aus Dacia, Moesia superior und Pannonia inferior“. Eu n'am cititu acea dissertatiune a lui Torma, dara Buletinulu dela Temisiór'a anulu IX. fasciclu III. ne asigura, că in aceea se publicara 150 de inscriptiuni, mai multe noue necunoscuté pâna acuma, éra altele supuse la revisiune si corecturi, tóte latinesci de ale Romei, cele mai multe adunate in Daci'a si Pannoni'a, atâtu inscriptiuni câtu si marce sau litere pe caramidi romane. Din cele 150 de inscriptiuni vre-o 40 s'au adunatu de pre teritoriulu Banatului in timpu numai de trei ani, anume 9 dela Tibiscum (astadi Zsuppa); 3 dela Caransebesiu; 4 dela Mehadia, 3 dela Pojejena serbésca; 1 dela Slatin'a, 5 dela Titel etc., éra caramidi cu marc'a vreunei legiuni sau a vreunei cohorte dela siepte locuri, anume dela Jidovinu 4; Pojejena 4; Tibiscum 3 etc. Din tóte acestea 40 in museulu din Temisiór'a s'au depusu 21.

Câte sute si mii de acestea voru fi mai stându ascunse in sinulu pamentului din aceea parte de tíera, si câte miriade au fostu distruse in 1500 de ani!

In adeveru se pôte dice si despre Banatu, că si elu este că si Transilvani'a, unu museu necunoscutu pâna acuma; că-ci adeca nu numai in Temisiór'a se aduna monumente din Banatu acum in dilele nóstre, ci ele s'au cautatu si strinsu mereu dela esirea turciloru si mai virtosu dela 1736 inainte totu pentru cabinetele de anti-

*) Buletinu anulu VII. fasciclu 1.

citati la Vien'a, éra de mai multi ani incóee se aduna si pentru Museulu centrale din Buda-Pest'a, unde s'au incercatu se stramute mai cá in sila si pe celea dela Temisiór'a, Oradea si alte câteva. Preste acestea au si câteva particulari colectiunile lor, intre cari daca nu me insielu, stà in fruntea celorlalti preas. sa domnulu episcopu diecesanu greco-catholicu Victoru Mihalyi cu colectiunea sa archeologica de mare valóre.

Acestea si sus citatele despre monete aflate in Banatu dela imperatorii Romei cari au urmatu dupa Aurelianu, fia de ajunsu numai cá exemple.

(Va urmá).

Maretiulu scopu alu Asociatiunei Transilvane*).

Motto: „Mintea! marita natie romanésca cându te vei luminá cu invetiatur'a, cu luminatele fapte bune te vei uní, mai alesa natie nu va fi inaintea ta“. Cichindélu.

Maretiulu scopu alu Asociatiunei Transilvane in intielesulu statutelorn ei (§. 2.) e inaintarea literaturii romane si cultur'a poporului romanu in deosebitele ramuri prin studiu, elaborarea si edarea de opuri, prin premii si stipendii pentru diferitele specialitati de sciintia si arte si alte asemenea.

In definitiunea acésta e precisata activitatea binefacatoria a Asociatiunei, care cá si unu firu alu Ariadnei tinde intr'acolo, cá se conduca pre poporulu romanu la prosperitatea spirituala si materiala.

Fie-care poporu pentru a potea traí si prosperá, are trebuintia de concursulu mai multor factori, dela a caroru actiune si armonisare depinde inflorirea séu caderea sa.

Factorii acelia inse, prin cari devine unu poporu luminatu, liberu si fericitu sunt: cultur'a spirituala si materiala. In lips'a acestei culture indesiertu preocupa pre unu poporu conceptulu de regenerare, cà-ci fàra ea nu 'si póte depliní esactu datorintiele care le are càtra sine, càtra statulu alu carui membru este, si pàna cându unu poporu jace in ignorantia infasiuratu cu velulu mortuariu alu intunerecului, in acésta infricosiaata orbecare i e cu nepotintia cá se-'si póta deprinde cu efectu drepurile sale cetatienesci si constitutionale, de-órece adeveru necontestabilu e, cá „Unu poporu póte numai atàta, càtu scie“.

Prevediut-a dara Asociatiunea Transilvana sosirea tempului care cu glasu-i puternicu provóca pe popóra, cá emulându unele cu altele in progresu pe tóte calile adeveratei culture, se-si prepare si asigure unu viitoriu multu mai ferice decâtu fusese trecutul durerosu; si asia fórte sublimu scopu si-a propusu si ea cându a in-

trunitu poterile venjose ale barbatiloru bine cugetatori fàra deosebire de religiune si natiune spre a inaintá interesele spirituale si materiale ale poporului nostru romanu.

Asociatiunea Transilvana, acestu foculariu spiritualu creatu de poporulu romanu la iniciativ'a individuala a celoru mai meritosi barbati ai sei, dela inceputulu activitatii sale a lucratu si lucra in patru directiuni. Aceste directiuni sunt cultur'a spirituala, adeca tóte ramurile de scientia si artele; apoi inflorirea agriculturii, industriei si comerciului, care la olalta formédia cultur'a materiala a unui poporu.

Initiatorii si fundatorii Asociatiunei cându au precisatu scopulu maretiu alu acesteia, fórte bine au sciutu, cá aceea ce deosebesce secolulu alu XIX-lea de cele trecute, „este progresulu fàra precedentu alu scientieloru si alu desvoltarei economice. Descoperirile scientifice voru fi unulu dintre titlurile de gloria ale acestei epoce. Alaturea si in paralelu cu progresulu scientieloru s'a desvoltatu si industri'a“, — acésta „Fiica a lui Domnedieu“, precum o numesce divinulu poetu Dante — si inca in tóte ramurile sale: agricultur'a, industri'a propriu disa si comerciulu.

Creatorii Asociatiunei Transilvane au sciutu si simtitu, ceea ce bine trebuie se scie fie-care romanu falosu si mândru de originea sa, cá pre poporulu nostru fidelu pastratoriu alu credintiei sànte, limbei dulci si sonóre si alu datineloru stramosiesci romane, impregiurari mai pre susu de poterile sale cari pàna si in tóte càntecele si horele sale i sunt nuntiulu sortiei lui, l'au impedecatu numai de a nu potea fi alaturea cu celelalte némuri inaintate, càci cá sclavu legatu de glia nu potea de odața a se si desvoltá; dupa-ce inse sórele libertatii a resaritu si pentru poporulu nostru si póte dispune in càtva mai liberu de poterile sale sufletesci si fizice, datorinti'a nóstra a tutororu este, cá se precepemu vocea secolului in care traimu si se ne nisuimu a ne cultivá spiritulu, fiindu cá cultur'a spirituala e unu capitalu, care asecura unui poporu auctoritate si prosperitate. Cu càtu a ajunsu unu poporu la unu gradu mai inaltu de cultura, cu atàtu e mai capace de a'si asecurá o mai buna stare materiala. Cu càtu e mai generalisata viéti'a culturala intre tóte straturile poporului; cu càtu e mai estinsa cultivarea facultatiloru mentale, cu càtu se bucura intrég'a mass'a poporului in o mesura mai mare de bunfàtatile si placerele, care le intinde scienti'a, literatur'a, cultur'a estetica si artistica; in fine cu càtu e mai mare dorulu unui poporu de a'si escontenta lipsele sale spirituali: cu atàtu cresce si sporesce mai tare acea potere pretiósá a unui poporu, care cucerindu fàra de a distruge, prin o lupta nobila si paciuita aduce pre popóra intr'o legatura mai intima si strinsa unulu cu altulu, si privindu cu linisce la nisuintiele salutarie ale unulu altuia, se saluta si se inbratiosiéza cu bucurie pre càmpulu de lupta nobila alu culturii spirituale.

Dara alaturea si paralelu cu cultivarea scientieloru trebuie cu focu vestalu se cultivamu si agricultur'a, industri'a si comerciulu, fiindu-cà sciinti'a aplicata la aceste

*) Dissertatiune țnuta in adunarea generala a desp. XII (Desiu), dela 1 Augustu 1886 in Csaki-Gorbo.

trei ramuri de activitate este un'a din manifestatiunile cu care se p $\acute{o}$ te fal $\acute{i}$ secolulu nostru.

Dupa unu trecutu asia tristu alu poporulu nostru acum in er'a libertatii romanii de t $\acute{o}$ te treptele trebuie se ne patrundemu de adeverulu nerestornabilu, c $\acute{a}$ pre l $\acute{a}$ nga cultur'a spirituala, f $\acute{a}$ ra prosperitate economica nu potemu conta la unu venitoriu stralucitu si c $\acute{a}$ venitoriulu nostru este in cea mai strinsa legatura cu desvoltarea economica a poporulu romanu si in generalu si a patriei n $\acute{o}$ stre preste totu.

Multiamita lui Dumnedieu, c $\acute{a}$ poporulu romanu nu este dintre acelea c $\acute{a}$ re fugu de progresu, din contra nu credu c $\acute{a}$ nu ar' arat $\acute{a}$ si elu totu acelasi zelu c $\acute{a}$ alte pop $\acute{o}$ re, c $\acute{a}$ ndu e vorb'a a se desvolt $\acute{a}$ si a merge pre calea civilisatiunei. Toti suntemu patrungi de idea, c $\acute{a}$ precum in directiunea economica asia si in cea sociala poporulu nostru are rolulu seu de indeplinitu si dela ac $\acute{e}$ sta indeplinire nu se p $\acute{o}$ te subtrage unu poporu inteligentu, activu si inzestratu cu t $\acute{o}$ te calitatile, cari caracteris $\acute{e}$ za pe pop $\acute{o}$ rele c $\acute{a}$ te aspira la unu viitoriu siguru.

Sum convinsu pre deplinu, c $\acute{a}$ dela mare p $\acute{a}$ na la micu vomu prevedea, c $\acute{a}$ inbunatatirea agricultur $\acute{e}$ i, inbratiosiarea comer $\acute{c}$ iului si creatiunea unei industrii care se cores $\acute{p}$ unda la trebuintiele n $\acute{o}$ stre si la impregiurarile in care ne aflamu sunt lucrarile, care de acum inainte trebuie se preocupe pre toti fii poporulu romanu.

Poporulu nostru datoresce agricultur $\acute{e}$ i nu numai starea sa materiala, dara si esistinti'a sa si calitatile cele mai pretio $\acute{s}$ e ale unui bunu cetati $\acute{e}$ nu. Aceste calitati scumpe sunt spiritulu de ordine si de prevedere, vig $\acute{o}$ rea corporala si intelectual $\acute{a}$, judecata sanat $\acute{o}$ sa si mai pre susu de t $\acute{o}$ te iubirea de patria si alipire neintrecuta c $\acute{a}$ tra tron $\acute{u}$, de $\acute{o}$ rece nu este poporu in lume care s $\acute{e}$ se alip $\acute{e}$ sca asia tare de ti $\acute{e}$ r'a sa, de domnitoriulu seu, de loculu nascerei sale c $\acute{a}$ poporulu rom $\acute{a}$ nu.

Scrutarile scientifique ale eruditiloru constata, c $\acute{a}$ agricultur'a a fost si este p $\acute{a}$ na astadi considerata c $\acute{a}$ ocupatiunea cea mai propria nu numai pentru prosperitatea materiala, dara si pentru desvoltarea morala, pentru pastrarea si intarirea spiritului de familia si a buneloru moravuri; de unde urm $\acute{e}$ za c $\acute{a}$ pre dreptulu fericesce si betranulu Oratiu pre celu ce „procul $\acute{a}$ negotiis paterna rura bobus exercet suis“, ad $\acute{e}$ ca pre celu ce departe de afacerile publice 'si lucra mosi'a parinti $\acute{e}$ sca cu boii sei.

Industri'a e unu mijlocu puternicu alu inavutirei unui poporu. T $\acute{o}$ te pop $\acute{o}$ rele care au industria inaintata, $\acute{s}$ e bucura totu deodata si de buna stare materiala si fiinduca esistinti'a industriei la unu poporu presupune unu gradu inaintatu de cultura, inflorirea industriei face se progeseze si cultur'a spirituala a aceluasiu poporu.

Afara de ac $\acute{e}$ st'a, industri'a care consta parte in consumarea, parte in prelucrarea producteloru agricultur $\acute{e}$ i — face se prospereze poporulu si se-'si amelioreze agricultur'a si tocma pentru aceea acum c $\acute{a}$ ndu vedemu cumc $\acute{a}$ t $\acute{o}$ te pop $\acute{o}$ rele europene pare c $\acute{a}$ rivalis $\acute{e}$ za in factica demonstrare a apretiuir $\acute{e}$ i cuventeloru marelui francesu Thiers „Vom $\acute{u}$ lu $\acute{a}$ revansiulu nostru nu

cu armele, ci prin lucru si prin spiritulu creatoru industriariu“, interesele presente c $\acute{a}$ si cele venit $\acute{o}$ rie ale n $\acute{o}$ stre ne indator $\acute{e}$ za a ne pune t $\acute{o}$ te poterile pentru a inaint $\acute{a}$ si in industria, fiinduca economi'a poporulu nostru va fi temeinic $\acute{a}$ numai atunci, c $\acute{a}$ ndu intre agricultura si industria va esist $\acute{a}$ cea mai strinsa legatura. — A av $\acute{e}$ o industria mare, e o problema grea. Venitoriulu acelu stralucitu, c $\acute{a}$ ndu generatiunile venit $\acute{o}$ rie rom $\acute{a}$ ne la espositiuni universale voru atrage admiratiunea lumei prin starea infloritorie a manufacturiloru sale, nu se vede a fi apr $\acute{o}$ pe; inse desteritatea rom $\acute{a}$ nu-lui e proverbiala si intre impregiurari favorabile, avendu vointi'a firma si jac $\acute{e}$ ndui la inima interesele sale economice, in c $\acute{a}$ teva decenii p $\acute{o}$ te se ajunga la unu gradu inaltu industrialu.

Inteliginti'a si destoinici'a industrial $\acute{a}$ a poporulu rom $\acute{a}$ nu s'a manifestatu in modu stralucitu cu ocasiunea espositiuniloru arangiate de illustrii conducatori ai Asociatiunei Transilvane in anii 1862 si 1881. Aceste espositiuni admirate si de straini ne-au datu probe, c $\acute{a}$ d $\acute{e}$ ca pentru vitregimea temporiloru ne lipsesce industri'a cea mare, celu pu $\acute{c}$ inu avemu industri'a cea mica, mai t $\acute{o}$ te meseriile care producu obiecte de prim'a necesitate. Aceste espositiuni au convinsu lumea, cumc $\acute{a}$ poporulu nostru romanu are capacitate profesionala si e inzestratu cu t $\acute{o}$ te insusirile care conduc la unu venitoriu stralucitu.

Comer $\acute{c}$ iulu s $\acute{e}$ u negutiatori'a inca e unu vehiculu prin care unu poporu ajunge la prosperitate materiala. Comer $\acute{c}$ iulu mijlocesce, c $\acute{a}$ productele de care nu are lipsa agricultorulu, precum si productele industriei prin vendiare si cumperare devinu in posesiunea celoru ce au lipsa de ele. Prin comer $\acute{c}$ iu cresce val $\acute{o}$ rea producteloru pamentului si a industriei si prin acesta comerciantulu care are rolulu de a mijloci comunicatiunea intre producentu si consumentu, devine recompensatu pentru ost $\acute{e}$ nel'a sa, si cu c $\acute{a}$ tu e mai mare ac $\acute{e}$ sta recompensa s $\acute{e}$ u c $\acute{a}$ stigu alu comerciantului, cu at $\acute{a}$ tu cresce mai tare avuti'a si bunastarea materiala a particulariloru, societatiiloru, cetatiiloru si tieriloru, care se ocupa cu comer $\acute{c}$ iu, inse si comer $\acute{c}$ iulu unui poporu se p $\acute{o}$ te desvolt $\acute{a}$ numai in raportu cu progresulu ce face productiunea agricola si industrial $\acute{a}$.

Domniloru!

Pre c $\acute{a}$ tu mi-a fostu posibilu amu ajunsu a termin $\acute{a}$ in cadrulu celu ingustu alu unei disertatiuni scopulu maretiu alu Asociatiunei Transilvane si din cele ce avuiu on $\acute{o}$ re de ale espune, vedemu c $\acute{a}$ unu poporu numai prin cultur'a spirituala si materiala devine luminatu, liberu si fericitu. Resp $\acute{a}$ ndirea acestei culture duple si-a in $\acute{e}$ scris'o Asociatiunea Transilvana pre drapelulu seu. Acestu inaltu institutu culturalu dela inceputulu activitatii sale f $\acute{o}$ rte multu a facutu pentru luminarea spirituala a poporulu nostru si pentru progresarea prosperitatii materiale intre rom $\acute{a}$ ni. Acestu paladiu s $\acute{a}$ ntu alu poporulu rom $\acute{a}$ nu prin productele sale literarie, prin impartirea de stipendii intre tinerii care se adopereza la diferite specialitati de scientia, arte si la meserii — a contribuitu

si contribue fôrte multu la inaintarea poporului nostru in scientia, agricultura, industria si comerci. Inse neajunsele nôstre fiindu nenumerate, Associatiunea nôstra cu privire la aceste numai asia va poté desvolta o activitate mai potentiata, déca prin contribuirea filoru poporului nostru i se voru inmulti midilócele necesarie.

Acum ori nece odata se ne angagiamu dara Domniloru poterile nôstre prin sucursulu cu obolulu nostru in favórea Associatiunei Transilvane si mijlocitu prin acésta spre intarirea si promovarea luminarei temeliei nôstre, scumpu poporului nostru si din indatorirea recunoscintei, càci singuru elu a fostu nemiscatu stându in valurile trecutului nostru cá unu feliu de pilastrii ai podului lui Trajanu in undele Dunarei betrane, conservându-ne credinti'a sânta, limb'a si datine totu atâtea clenodii scumpe mostenite dela strabunii nostrii celi pâna adi inca neintrecuti in fapte maretie. Poporulu romanu va primí si elu cu recunoscintia prinosulu celui mai din urma, cá si pre alu celui mai de frunte dintre fii sei.

Deci se nu uitamu nice pre unu minutu, cà cine sta in miscarea generala pre locu, regresa, si acela care regreséza, nu are dreptulu de a aspirá la o neaternare spirituala si materiala. Se ne servésca de modelu alte popóre care au ajunsu la celu mai inaltu gradu de prosperitate spirituala si materiala prin staruinti'a lor. Nu me voiu provocá la natiunile mari precum suntu: francesii, anglii, germanii si italienii. Din punctulu meu de vedere e destulu se amintescu muntós'a Elveti'a; Oland'a espusa la inundatiuni de apa si de multe-ori devastata de aceste; Belgi'a cu pamentulu seracu si ingustu; Danemarc'a o bucata de pamentu, din care numai o particica e de întei'a calitate; Suedi'a si Norvegi'a, care totu deun'a au avutu si au a se luptá contra asprimei cliimei si sterilitatii pamentului; tóte aceste tierisióre au ajunsu la starea actuala de inflorire numai printr'o munca de tóte dilele, printr'o lupta contra toturoru dificultiloru printr'o staruintia si tenacitate admirabila.

Se dea dar domniloru fiesce-care dintre noi tributul seu! Adese-ori ne dicemu seraci si la inceputulu culturai nationale, dara ve damu din puçinulu ce potemu si se nu uitamu cà:

„Ce mica fû si Rom'a,
Cându cauti a ei urdiéla,
Din simbure intocma
Si cedrulu ese afara!“

si déca ne vomu inscrie de membrii ajutatori si spriginitori ai Associatiunei, acestui salutariu institutu culturalu alu nostru, vomu dá prob'a cea mai eclatanta, cà tindemu a respunde cu sentinel'a vitéza

„Eu se peru? eu? nici odata,
Vie-o lume incrunzata,
Vie valuri mari de focu,
Nici cà m'aru clintí din locu!“

Câci romanu sum in potere
Si romanu 'n veci nu pere!“

Alesandri.

Si acum Domniloru rogându pre bunulu Domnedieu la care singuru numai si la credinti'a sa stravechie a potutu romanulu in tóte nevoile sale apelá — cá se reverse darulu seu si asupra activitaii Associatiunei Transilvane si asupra poporului romanu, imi incheiu acestu nepretentiosu discursu cu urmatórea ruga a unui adevratu romanu: „Voi Sincaí, Lazaru, Cichindealu, Petru Maioru si consoçi; voi tóte Spirite maretie ale Romanismului ori unde ar jacea cenusi'a Vóstra, ori unde ar sborá spiritele Vóstre, veniti la noi cá unu graiu alu conscientiei nationale si semenati in noi debiliu vostri urmatori, semenati tari'a dintru inaltimea marirei Vóstre si aruncati in noi schintéu'a din foculu Vostru sacru, pentrucá si noi se ne intarimu si insufletimu spre fapte maretie si pentrucá cu totii intr'unu coru si cu dreptu conventu se potemu dice cu poetulu Rege:

„Astadi lumea ne cunósce: Romanu dice . . .!“
si

„Tóta lumea de-ai umblá,
Cá romanulu n'ai aflá!“

Poptelec, la 30 Iuliu 1886.

Ladislau Popu Chechisianulu,
preotu gr. cath. in Poptelec.

Malari'a sau frigurile intermittente (febris intermittens; Wechselfieber, Fièvre intermittente.

(Urmare si fine).

V. Impaludismu chronicu, cahexia sau slabi'a palustra.

Cahexia malarica.

Cunoscèndu numerósele lesiuni consecutive ale infectiunei impaludismului lasate fara tratamentulu recerutu; sciindu mai departe impregiurarea, cà multi dintre locuitorii tienuturiloru malarice fiindu espusi influintiei continue a miasmelor impaludismului, de sí n'au friguri cu paroxisme pronunțiate, potu suferi de o conturbare a digestiunei, care dupa unu tempu mai indelungatu duce la slabi'a generala a corpului tocma cá si la cei cari au suferitu de friguri si au neglijatu curarea lor. In atari casuri bolnavii slabiti sunt aplecati spre asudare, possu o colóre galbia-murdara a pelei. Patimescu de ametiala, au apetitu slabu, sunt alterati de dureri in stomachu si de greutate in membrele corpului.

Puterea fisica de sí incetu decade, indiviidii devinu separati si inca inainte de a fi cuprinsi de vr'o schimbare pathologica mai insemnata a organeloru interne, — facu impresiunea caracteristica a unui morbu de totu greu. Slabi'a palustra se caracterisédia si prin conturbarea digestiunei: vomari, diarhea ori obstructiuni. Ficatul si splin'a iau proportiune hypertrofiata, urinulu devine albuminosu. In unele casuri mai grele si invecite

afiamu si suffusiuni sangerose sub pele si in membranele mucose.

In alte casuri cahexia malarica aduce cu sine tremuratura, paralisa si alterari in functiunea mentale. Casurile mai usiore ale cahexiei supuse de tempuriu tratamentului medicalu sunt vindecavere, altele mai cronice standu in complicatie cu degenerati'a amiloida a unoru organe, cu tuberculos'a plumàniloru ori cu disenteria — au finitu mai multu cu morte.

Diagnosticulu. La anteia observare a primului accesu de friguri obvenite la unu individuu, despre care nu se scie apriatu ca ar fi fostu intr'unu tîenutu malaricu, este constatarea friguriloru inpreunata cu ore-sicare greutate. Asemenea este si in casurile candu accesele si apirexiile nu sunt acuratu pronuntiate, de sunt inca si simptome de gastricismu, prea usioru le putemu confunda cu langorea (typhus). La astfeluu de bolnaviri usioru ne orientamu din urcarea graduata a temperaturerei, care la typhus mai pronuntiată este ser'a, la friguri din contra in urcarea temperaturerei nu esista acea regula.

Constatarea este usiurata si prin besicutiele (herpes) ivite pe budiele gurei, prin colorea galbina a pelei si prin petele rosietece (rosiala). Celea doue din anteu dau a constata febrele, eara rosielele typhusul. La o dubietate nedelaturavera o portiune buna de china da si mai clara convingere, pentru-ca de sunt friguri intermittente, chin'a intrerumpe accesele ori le amelioradia in remissiuni formale. Pe catu paroxisemele si intermissiunile sunt mai regulate, pe atata si constatarea inca este mai sigura.

Mai sunt inca multime de morburi, cari au fenomene in conformitate cu febrele intermittente. De acestea se tienu: inpregnarea sangelui cu puroi (piemia); endocardita, tuberculosa plumàniloru, pleurita, peritonita s. a. Stricta cercare, ivirea neregulata a fierbintieliloru, frecuentarea pulsului si fara paroxismu, ipertrofia splinei si in fine rezultatulu negativu ori positivu alu chininei si in casurile dubiose dau deslusire destulu de accurata la diagnostic'a differentiale. Febrele cu intermissiuni neregulate si aparute in deosebitele periode alu dilei sunt a se privi ca suspiciose. La formele periculoase ale friguriloru cercarea si observarea temperaturerei in fiecare ora, apoi cunoscerea tîenutulu (regiunei, impregiurimei) servescu spre orientare si deca n'au premersu paroxiseme precise. In asemenea modu sunt a se constata atatu frigurile remittente catu si celea continue, cu observare, ca diagnosticarea este mai usiora, deca microscopisarea sangelui au doveditu si corpuscule pigmentose. Cahexia malarica la inceputu pana ce simptomele sunt schimbaciose inca este greu de constatatuu; — cunoscendu inse tîenutulu si facendu escluderea altoru morburi, tota greutatea dispare. La frigurile larvate ne indrumeza paroxisemele percurse si influintia radicale a chininei.

Prognosticulu. Cu tote ca nice tratamentul celu mai rationalu nu da asigurare permanenta in contra recidivarei friguriloru, rezultatulu este destulu de favoritoriu.

Mai imbucuratoriu este atunci, candu bolnavii parasescu locurile paludose. Reusita vindecarei atarna multu dela claritatea intermisiuniloru si dela durata tempului de infectare. Frigurile tertiane se vindeca mai usioru decatu celea cotidiane si acestea era mai siguru decatu celea cuartane.

Cu succesu bunu se curadia frigurile larvate, pentruca dupa acestea nu urmadia cahexia.

Prognosticulu cahexiei este dubiu in celea mai multe casuri. Pe catu fenomenele anemiei, conturbarea digestiunei, ipertrofia ficatului si a splinei sunt mai pronuntiate, pe atata mai putinu putemu spera vindecare completa. Resultatulu friguriloru primejdiose depinde dela posibil'a constatarea mai de tempuriu si dela energiosa tratare medicale. Febrele perniciose complicate cu sgarciri si cu paralisia animei au restultatulu criticu.

Tratamentul medicalu. Fara de a mai reaminti numeroasele cause prin cari se produce materi'a infectatoare a febrelele malarice, celea espuse pana acilea ne servescu spre orientare ca ce am ave de facutu pentru delaturarea reului, care amenintia cu distrugerea sanatatii pe o multime de locuitori din mai multe tîenuturi ale patriei. Causa principale a materiei bolnaviciose dupa cum scimu, este productulu putrefactiunei plantelor din locurile mocirose, baltose si espuse esundariloru de apa. Dispusetiunile de precautiune aru constă intru a delatură causa prin dessecarea mocirleloru, a baltiloru si a lacuriloru; a pune stavile esundariloru de apa; a cultiva pamentulu, a planta cu arbori campurile sterpe s. a. ar fi celea mai salutare afaceri.

Abstragendu dela punctulu de vedere alu umanitatii, fiindu cu privire la daun'a care se face prin bolnavirea numeroşelor persoane din astfeluu de tîenuturi, — la totu casulu ar trebui se asteptamu asemenea dispositiuni nu numai din interesu sanitaru, ci si din interesu economicu nationalu.

Statele, comitatele, comunele sau si corporatiunile singuratece, avendu in vedere conservarea sanatatii omeniloru, inaintarea economica si comerciale, — ar trebui se mai puna mai mare pretiu pentru acestea dispositiuni binefacatoare, decatu pentru alte lucruri de insemnătate mai inferioara. Personele cari sub orice impregiurari sunt silite a trai in tîenuturi malarice, cu deosebire persoanele din nou asediate acolo au se se acomodie conditiuniloru de traiu a locuitoriloru permanenti.

Inbracamintea se fia correspundietore temperaturerei tempului de di, preste nopte se inchida ferestrele locuintieloru. Pentru locuitu se-si alaga edificiele situate mai sus si mai indepartate de locurile baltose. Au a se feri de recela, de umediala si de escedari in mancari, cu unu cuventu, a se retiene dela traiulu escesivu care da ansa la conturbarile de digestiune si maresce pre dispositia spre morbu. Stemperarea setei cu apa rea si statuta, nutritia cu pome, cu crastaveti, cu pepini, apoi scaldatulu in apa baltosa, siederea mai indelungata in apropiarea baltiloru mai cu sema ser'a dupa sfintirea sorelui si dormitul sub cerulu liberu in acestea tîenuturi sunt forte stricaciose.

Cei ce se muta in locuri malarice, se caute anotempulu când frigurile nu grasédia.

Datin'a a folosí chinina cá preservativu nu e buna.

Curarea friguriloru in periódele paroxismeloru este mai multu simptomatice. A intrerupe accesele in decurgerea lor nu ne este cu putintia.

Sub periód'a frigului bolnavii sè se puna in aster-nutu caldu, se intrebuintiedie theuri calde din flori de romanitia (*chamomila*), de socu, de teiu si d. a. sub periód'a caldurei se recere accoperire cu vestminte càtu se póte de usióre si subtiri.

Pe capu sè se puna cataplasme reci, in contra setei se li se dea solutiuni cu acide minerale si de plante, pr. succulu de citróna in forma de lemone, acidulu lui Valler, acid sulfuricu, acid nitricu s. a.

Period'a asudarei altu tratamentu deosebitu nu pre-tinde, decàtu patiintia si liniste.

Avendu de a face cu simptome neobiciuite, d. e. cându pelea 'i de totu prea rece, sunt folositóre frictiunile cu spirtu ori cu otietu de vinu si incalditulu cu caramidi ori cu capacuri calde. Versaturile ivite incéta dupa vr'o câteva picuri de tinctura de opiu pe o bucata de zaharu ori aplicata in portiunea lui Riever.

La repentin'a decadintia a puterei fizice observata cu deosebire la prunci si la cei betràni ne vomu folosí de escitanti: cafea négra, vinu vechiu, spirtu de aether, de camfor s. a. Sub tóta durat'a paroxismului regul'a dietetica se corespunda cu starea organeloru de mistuire. Mâncarile se fie usióre constatóre din supa de carne, de secarea ori din alte ferturi zamóse. Cu observarea reguleloru dietetice avèndu convingere deplina despre constatarea bólei, dupa finirea parocsismului indata putemu aplicá adeverat'a cura medicale.

In sciintia medica puține morburi sunt, cari in privint'a vindecarii ar arata resultatu atàtu de favoritoriu cá si frigurile. In timpul de astadi medicin'a dispune de mijlocu asia dicèndu specificu in contra febreleoru intermittente. Acestu mijlocu 'lu formédia deosebitele preparate de china. Fàra de a discuta descrierea speciale a numeróseloru preparate ale chininei, — acelea tóte au insusirea puternica de a intrerupe si curma atàtu accesele càtu si urmarile morbide ale friguriloru. Chinin'a in genere prin nimicirea elementului bolnaviciosu impedece alteratiunea globuleloru rosii, micsorédia sporirea celuleloru albe si tinde a restitui raportulu fisiologicu dintre ele. Preparatele celea mai usitate si mai corespundietóre ale chininei sunt: Chinina hydrochlorica, chinina sulfurica, apoi pentru prunci este buna chinina bisulfurica. Pentru frigurile cu simptome de disenteria este a se aplicá chinina tannica. Cá se scapamu pe cei suferindi de mai multele torturi ale friguriloru, fàra de a mai astepta alte accese indata dupa celu dinantaiu, in intervalulu apirexiei se li se dea câte o portiune buna din preparatele chininei mai susu amintite 1—2 grame, accomodatu dupa constructia si etatea individiloru.

Preparatele chininei de sí se potu da in solutiuni, mai usioru sunt de luat in pulvere cu oste (bulinu), divodate

in mai multe parti egale. Pe lângã china se mai dau de beutu si câte o solutiune din acidele amintite; când chinin'a ar face iritare spre vomare, se dà in legatura cu puçina cantitate de opiu. Déca din caus'a vomariloru sau din alte impregiurari ar fi imposibile luarea interna a chininei, o putemu introduce in organismu pe alta cale si anume in solutiune 1 gramu pe 10 grame apa iniectionata sub pele, ori aplicata in forma de clistere in fiertura de amid (naspréla). Câte 2—3 iniectiuni cu prósc'a lui Pravaz, aplicate inainte de paroxismu cu vr'o câteva óre, sunt de ajunsu pentru a inpedeca accesele urmatóre. De sine se intielege, cà la prunci dozele se fia mai mici, calculandu-se pentru fie-care anu de etate câte 1 decigramu. Chinina bisulfurica solvenduse mai usioru, este mai corespundietóre pentru iniectionile subcutane.

Cu càtu se repetédia mai desu accesele; cu càtu anemi'a sau lips'a de sànge si hipertrofía splinei sunt mai pronuntiate; cu unu cuvèntu, cu càtu mai curendu se observa urmarile secundarie in forma de cahexia; cu atàtu mai consultu este a parasí tienuturile infectate, schimbându-le cu altele mai sanetóse si scutite de acestu morbu. Este constatatulu cà schimbarea tienutului pe tempu mai indelungatu, varietatea aerului si a apei si in casurile cronice fàra de ajutorulu medicamenteloru sunt in stare a curma nu numai accesele friguriloru, ci si urmarile lor neplacute.

Ar fi de prisosu a insirá aci tóte locurile muntóse si recomandabile in acésta privintia. Dintre multele câte sunt in scump'a nóstra patria fie-mi iertatu a amintí din nord-ostulu Transilvaniei pe fostulu districtu alu Naseudului si anume scaldile si isvórele bogate in ape minerale si in fluvii curgátóre cu apa cristalina, pr. Sangeorzulu, Anesiu (Dombhat), Rodn'a vechia, Rodn'a nóua si Valea-vinului. Natur'a au indiestratu acestea locuri cu deosebite calitati de ape minerale.

Renumerele si influinti'a loru contr'a mai multoru morburi sunt destulu de cunoscutu. Cá medicu in functiune mai indelungata, mi s'a datu ocaziune a me convinge despre bunele rezultate ale acestoru bai cari le au produsu asupr'a individiloru veniti acolo cu ipertrofía ficatului si a splinei, cu cahexia si cu alte morburi ale organeloru de mistuire, ca totu atâtea urmari ale febreleoru intermittente. Déca bolnavii din mai multe motive nu se potu bucurá de acestea bunatati ale naturei, trebuie se ne folosimu de medicamentele cari ne stau la dispositie in farmaciile esistente. Este adevratulu cà chinin'a delatura frigurile, inse cá infectatii se fie mântuiti de recidivarile fórte probabile, pe lângã observarea reguleloru dietetice le este consultu a se folosí din 8 in 8 zile de câte o portiune mai mica de chin'a, celu puținu vr'o 5—6 septemàni.

Cahecticiloru si anemiciloru pe lângã alimentatiunea substantiale, — chin'a se li se dea in legatura cu preparate de feru in dosa roborantica, pro dosi câte 1 decigramu, folosindu-se inca si de vinuri bune si vechi.

Acestea medicamente fiindu cam scumpe, la sara-cime se potu inlocuí cu fiertur'a scórtiei de chin'a in

vinu vechiu, câte 10—15 grame la 120—150 grame vinu. Din acésta fiertura care 'si-o potu pregati bolnavii insusi, se ia 3—4 linguri la di. Totu in vinu se dá tinctura de china câte 30 grame si tinctur'a de scortisióra 4 grame in $\frac{1}{2}$ litra vinu vechiu.

Pentru reducerea volumului splinei, in tempulu mai de aprópe s'au facutu incercari cu succesu destulu de favoritoriu prin influinti'a curentului electricu de induc-tiune si prin iniectionile subcutane cu solutiunea cloridatului de pilocarpina câte 1 decigramu pe 10 grame apa destilata, 1—2 prósce de Pravaz la di. Sub influinti'a acestui preparatu se sporesce numerulu globuleloru sângelui si raportulu dintre ele devine normalu, volumulu splinei se reduce la stare fisiologica.

Totu acestu nou preparatu nu demultu usitatu in stiinti'a medica arata bune rezultate si la ból'a de apa devenita in urm'a friguriloru intermittente.

Conformu friguriloru se manipulédia: neuralgiile, febrele perniciose si celea continue remittente cari pórtá caracteru malaricu.

Chinin'a de sí se privesce cá medicina sigura in contr'a friguriloru, in viati'a practica de multe ori aflamu si casuri de acelea, in cari ne lasa fàra rezultat.

Acestu motivu de nereusire la poporulu de rendu a servitu si servesce inca si astadi de indemnu a se folosi de mai multe superstitiuni si descàntece, precumu: beu apa sfíntita, pórtá flori mirositóre la grumadi, legate cu multa pompa si descàntece, iau parte la peregrinagiuri, afuma frundiele de socu in vatr'a focului, credu in deosebite descàntece, cá si cându acestea ar avea cine scie ce influintia mare la otravirea malarica.

Celelalte alcaloide ale chininei, precumu: cinchonia, chinoidina, chinidina, pe rëndu tóte au fostu probate, inse s'a doveditu cà dintre tóte acestea preparate nice un'a nu póte concurá cu chinin'a adevrata.

Preparatele de salycilu in unele casuri inca dovedescu bune rezultate.

Mai puçinu recomandabile sunt: acidulu carbonicu, salicina, paprica si piperiulu.

Afara de chinina se mai iau in considerare eucaliptulu si arseniculu. De multu s'a constatat, cà in casurile próspete de friguri arseniculu nu are atàta influintia cá in celea cronice si neuralgice. Arseniculu se ia in solutiunea cunoscuta a lui Fowler de 3 ori la di câte 2—8 picuri in ape aromatice cu vr'o câteva picuri de opium. La intrebuintiarea arseniculu in totu casulu se fimu cu reserva. Indata cum se arata semne de cataru in stomachu si in intestine, se intrerumpemu folosirea lui mai departe.

Pentru inflatiunea de splina, Mosler folosesce cu succesu eucaliptusul in urmatórea compositie: Piperina 5 grame, oleu eucalipticu 10 grame, chinina hydrochlorica 2 decigrame, céra alba 6 grame, mestecate la olalta cá se fia massa compacta, din care sè se formodie 100 pirule sau hapuri. Din acestea se ia bolnavii in tóta diu'a de 2 ori câte

3 pirule. Din tinctura eucaliptica se iau câte 3—4 linguritie la di.

Contr'a ipertrofiei de splina si de ficatu am intrebuintiatu cá interne cu succesu destulu de bunu chinina, feru si preparate de jod in compositie de pirule cu extracte de amaricantii. La prunci totu spre acestu scopu am folositu syropulu de feru-jodatu cá internu si este unguentele si tinctur'a de jodu.

Naseudu la 20 Iuliu 1886.

Simionu Stoic'a,
medicu.

PARTEA OFICIALA.

Nr. 15/1887

Procesu verbale

al comitetului asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, luatu in siedinti'a dela 26 Ianuarie n. 1887.

Presiedinte: Iacobu Bolog'a, vice-presiedinte.
Membrii presenti: G. Baritiu, C. Stezar, I. V. Russu, E. Macelariu, Z. Boiu, P. Cosm'a, Dr. Il. Puscariu.

Secretariu: Dr. D. P. Barcianu.

Nr. 21. Inspectoratulu reg. ung. de dare insciintiéza, cà din darea dupa chirii a Asociatiunei s'a scazutu pro 1886 suma de 109 fl. 98 cr. (Nr. 391/1886).

— Spre sciintia.

Nr. 22. Directiunea scólei civile de fete cere a i se comunica planulu de invetiamentu din religiune pentru elevele de confesiunea gr. ort. (Nr. 397/1886).

— Nefindu acestu planu de invetiamentu trimisu la comitetu din partea veneratului consistoriu archidiecesanu, sè se céra de nou dela veneratu acela.

Nr. 23. Directiunea despartimentului II. (Fagarasiu) presenta protocolulu adunarei generale a despartimentului, tinuta la 17/5 Octomvre 1886 in Sambat'a superióra si protocóele comitetului dto 1/13 Noemvrie si 4/16 Decemvrie 1886. Din acestea protocóele se vede ca:

1. s'au incassatu dela membrii ordinari si ajutatori sum'a de 152 fl. 87 cr., din care 147 fl. 07 cr. s'au trimisu cassei Asociatiunei;

2. s'au insinuatu membri noi dd. Ioan Turcu, notariu comit.; Iuliu Danu, administratoru prot.; Dr. Stefanu Popu, fisicu comitatensu; Ilarie Duvlea, advocatu; Gregoru Maieru, jude reg. in pen.; Dr. Andreiu Micu, advocatu; Ioan Dejnariu, comptabilu; Stefanu Necsia, controlorulu comit. toti din Fagarasiu; George Munteanu, parochu in Vistea infer.; Alexandru Pocol, concipientu de advocatura in Fagarasiu; Aldulia Metianu, pretoru in Arpasiulu infer.; Laureanu Negrea, arendasiu in Sambat'a super.;

3. s'au decisu a se infintiá agenturi comunale;

4. s'au decisu premiarea coleru ce voru arata rezultate inbucuratóre in pomaritu si gradinaritu;

5. s'au reconstituit subcomitetul alegându-se: dñii Alexandru Micu, directoru; Iuliu Danu, secretariu; Nicolae Cosgarea, cassariu; Nicolae Tom'a, controloru; ér membrii in comitetu: Dr. Stefanu Popu, Ioanu Turcu si Ilarie Duvlea;

6. s'au dispusu acoperirea speselor de 5 fl. 80 cr., facute de functionarii subcomitetului cu calatori'a la adunarea gen. din taxele incassate dela membrii ordinari;

7. se stabileste pentru trebuintele despartiemèntului pro 1887 cá spese de manipulare si calatorie 15 fl. si pentru premiare pentru progresu in pomaritu, pentru asediarea de invetiacei la meserii sum'a de 60 fl. v. a., care se cere a se pune la dispositi'a subcomitetului din taxele intrate dela membrii ajutatori, remânendu cá restulu budgetului cu 15 fl. sè se acopere din venitul anului urmatoriu;

8. s'a decisu ținerea adunarei generale viitoare in Cucuiat'a (Nr. 419/1886).

— Sum'a de 147 fl. 07 cr. fiindu primita la comitetu, cuprinsulu protocóloru trimise servește spre sciintia, aprobându-se reconstituirea comitetului. Membriloru noi, se voru trimite diplomele numai dupace adunarea generala a Asociatiunei 'i va fi primitu cá membrii. Incátu privesce inse taxele incassate dela membrii ordinari, acestea sunt averea a Asociatiunei, asupr'a căreia nu potu dispune despartiemintele, ci au sè incurga la comitetulu centralu, ér pentru acoperirea speselor reclamate de trebuintele despartiemèntului, se potu folosi conformu §§. 17, 20 si 27 din regulamentu, numai sumele intrate dela membrii ajutatori.

Sumele intrate la comitetu se voru publicá in organulu Asociatiunei „Transilvani'a“, ér membriloru noi se va trimite acésta fóia cu incepere dela 1-a Ianuarie 1887.

Nr. 24. Directiunea despartiemèntului XI (Simleu) presenta pentru complectarea raportului seu de dto 13 Decemvrie a. t. consemnarea membriloru Asociatiunei pro 1886, in care se cuprindu si numele unoru dd. insinuati cá membrii ordinari noi ai Asociatiunei (Nr. 405/1886).

— Spre sciintia, avèndu membrii noi insinuati, Vasilie Cristea, preotu in Sarvadu, Dimitrie Barnuti, notaru in Halmasiu; Patriciu Lobontiu, preotu in Silvasiu; Vasilie Santos, proprietaru in Csomó Róz, a fi supusi aprobarei adunarei generale a Asociatiunei Transilvane.

Fóia Asociatiunei li se va espedá cu incepere dela 1-a Ianuarie 1887.

Nr. 25. Directiunea despartiemèntului III (Sibiiu) presenta protocólele siedintieloru subcomitetului dela 4/16 si 10/12 Octomvrie a. tr. si protocolulu adunarei generale a despartiemèntului, ținuta la 12/24 Octomvrie in Sebesiulu de josu, dimpreuna cu sum'a de 101 fl. v. a. incassata cá taxe de membrii.

In aceste protocóle se arata cá:

a) s'au cumparatu 50 fragari si s'au plantatu in comun'a Seliste, cu scopu de a se face inceputulu cu realizarea introducerei culturai vermiloru de metasa in comunele ce apartin despartiemèntului.

Fiindu inse pentru acestu scopu prevediuta in budgetulu anului 1886 numai sum'a de 10 fl., ér fragarii costându 15 fl., escedentulu de 5 fl. s'a dispusu a se acoperi din budgetulu anului 1887;

b) s'a ținutu in adunarea generala o disertatie de dl. M. Voileanu, intitulata „Simionu Crâsniculu“;

c) s'au decisu ținerea adunarei generale viitoare in Sacadate;

d) s'au incassatu, afara de tacele dela membrii ordinari (cu 101 fl.) si 22 fl. 70 cr. tacele dela membrii ajutatori. Intre cele d'antei sunt taxele dela urmatorii membrii noi: Ioan Candea, protopresbiteru in Avrigu; Dr. Rem Rosca, asesoru consist. in Sibiiu; Ieronimu G. Baritiu, functionaru de banca in Sibiiu; Radu Balasiu, functionaru de banca in Sibiiu; Ioanu Popu de Galati, avocatulu in Sibiiu; Ioanu Pop'a, avocatulu in Sibiiu; Pantilimonu Lucuti'a, capitanu cr. in pens.; Ioanu Constantinu Romanu, primariu in Sebesiulu de josu; George Ioanu, notariu in Sebesiulu de josu; Ioanu Tatanu, primariu in Sebesiulu de susu; Atanasie Cimponeriu, avocatulu in Sibiiu; ér Tom'a Romanu, economu in Sebesiulu de josu s'a insinuat membru ord. pe viétia, depunèndu 1-a rata a taxei cu 25 fl. si Constantinu Prie, parochu in Sacadate si Isaia Popa, cancellistu consistorialulu in Sibiiu s'au insinuat membrii ordinari, depunèndu 2 fl. din tax'a anuala de membru;

e) s'au reconstituit subcomitetulu in persónele dloru: Dr. Ilarionu Puscaru, directoru, ér membrii in comitetu: P. Cosm'a, Atan. Cimponeriu, Leontinu Simonescu, Dr. I. Mog'a, George Dim'a, Cornelu Tobiasu, Stefanu Stroi'a, Radu Balasiu si Mateiu Voileanu;

f) s'au stabilitu budgetulu pro 1887 cu sum'a de 22 fl. v. a. (Nr. 392/1886).

— Sum'a de 101 fl. fiindu primita la cassa, lucrarile despartiemèntului, amintite in protocólele siedintieloru comitetului si adunarei generale, se iéu spre sciintia. Membrii noi, cari au platitu taxele se voru supune aprobarei adunarei generale a Asociatiunei si atunci li se voru trimite si diplomele.

Fóia Asociatiunei li se va espeda cu incepere dela Ianuarie 1887.

Nr. 26. Architectulu G. Maetz, care a executatu lucrarile de reparatura la casele Asociatiunei din Strad'a Morii Nr. 8. din Sibiiu, cere a se face dispositiune pentru colaudarea lucrariloru executate. (Nr. 413/1886).

— Colaudarea se increde unei comisii compuse din membrii comitetului: Davidu Br. Ursu, P. Cosm'a, Eugenu Brote si inginerulu dlu O. Müss.

Nr. 27. Au incursu la comitetu:

a) prin dlu Al. Popu Romontianu din Turd'a cassaru alu despartiemèntului 21 fl. taxe pro 1885, si 1883/4 dela Ioanu Mera, carasiu in Turd'a, Iosif Chioreanu frisoru in Turd'a, Al. Romontianu, parochu in Turd'a si Ioanu Petricasiu, oficialulu la judecatori'a din Turd'a, si s'au retrimisu cuitantiele neonorate pro 1886 dela Ioanu Filipescu si Iosif Balintu, parochu in Petridulu de josu.

b) dela dd. Popelia Simionu in Gy. Sz. Miklos pro 1887 5 fl.; Popu Nicol. din Lugèrdu 5 fl.; Besi'a Pavelu pro 1887 2 fl. 50 cr., Nicolae Lazaru, parochu in Sas-Sebesiu taxa pro 1886 si prenumeratiunile la fói'a Asociatiunei 6 fl.; Nicolae Marinu, c. r. capitanu in Bistritia taxa pro 1887 cu 5 fl.

c) Sabinu P. Barcianu, invetiatoru la scól'a de fete, s'a insinuat membru ordinaru pro 1887 platindu tax'a de inscriere cá membru.

— Spre sciintia, avèndu membrulu nou a se supune aprobarei adunarei generale a Associatiunei.

Nr. 28. Secretariulu George Baritiu raportéza asupr'a cererei secretariului II-lea Dr. D. P. Barcianu de dto 20 Ianuarie a. c. prin care din caus'a urmariloru bólei de care a suferitu in tómn'a a. tr. se róga a fi dispensatu sau dela afacerile secretariului a II-lea, sau dela ale directiunei scólei civile, sau si dela amèndóue. (Nr. 6/1887).

— Comitetulu apretiàndu motivele cererei, cu regretu primisce abdicerea dela postulu de secretariu alu II-lea a fostulu titularu Dr. D. P. Barcianu, multiamindu'i pentru servitiile si sacrificiile aduse in decursu de 6 ani in acestu postu in interesulu Associatiunei.

Nr. 29. In legatura cu cele de sub Nr. precedentu

— Comitetulu numesce secretariu alu II-lea provisoriu, pâna la adunarea generala, pre dl. Dr. I. Crisianu, care cu 1-a Februaru a. c. intra in oficiu si in beneficiu, avèndu a i se face predarea biroului in presenti'a secretariului I. dlu G. Baritiu.

Sibiiu, d. u. s.

Iacob Bolog'a m. p.,
v-presidentu.

D. P. Barcianu m. p.,
secr. II-lea.

Autenticarea acestui procesu verbalu se increde Dloru Macellariu, Boiu, Cosm'a.

S'a cetitu si autentecat.

Sibiiu, in 29 Ianuarie 1887.

E. Macellariu m. p.

Z. Boiu m. p.

P. Cosm'a m. p.

Bibliografia si Recensiuni.

Ministeriulu culteloru si alu instructiunei publice din Romani'a a pusu a se publica din nou:

„Chronic'a Româniloru si a mai multoru némuri, in càtu au fostu iale asia de amestecate cu Românii, càtu lucrurile, întemplantile si faptele unora fara de ale altora nu se potu scrie pre întielesu. Din mai multe mii de auctori, in cursulu de 34 de ani, culesu si dupa anii dela nascerea Domnului Isusu Hristosu alcătuite de Gheorghie Șincai din Șinca, Doctorulu filosofiei si alu Theologiei, fostulu directoru alu scóleloru nationalnice, in tóta tîer'a Ardélului, si Diortositoriulu cartiloru in craiése'a Tipografie a Universitatiei Unguresci“.

Editiunea a dóua tiparita de Ministeriulu culteloru si instructiunei publice:

Tomulu I. Anii 84—1439. Tom. II. Anii 1440—1614. Tom. III. Anii 1614—1739. Bucuresci Tipografi'a Academiei romàne 1886.

In fruntea tomului I. sunt puse cá asia numitu Motto cele doue sententie, care se vedu in editiunea de inainte cu 33 de ani, adeca:

Tantae molis erat Romanam condere Gentem. Virgilius. Si:
Acésta erá àntàiu de a se face pentru Romani.

Vladica Maer vorbindu cu Saulu Sardariulu.

Pe pag. III. vine cunoscut'a poesia a lui G. Sion, care se incepe:

Cronic'a lui Sincai este unu tesauru,

Scumpu la totu românulu celu adeveratu etc. etc.

Dela pagin'a V. pâna la IX. s'a intercalatu Elegia latina a lui G. Sincai compusa in onórea eruditulu barbatu Al. Tertina. Adeca acésta elegia còprinde o parte buna din viéti'a si suferintiele lui G. Sincai.

Dela pagin'a XI—XXVIII este reproducu „Viati'a si operele lui G. Sincai“ din cunoscut'a dissertatiune a lui A. Papiu Ilarianu, éra dupa acésta urmédia pe alte optu pagine: List'a auctoriloru citati in chronic'a lui G. Sincai intocmita totu de Papiu.

Acestea tóte óresicum cá precauventari. De aci incolo urmédia insasi chronic'a in trei tomuri tiparite dupa textulu editiunei I. dela Iasi din a. 1853, acum inse cu litere latine.

Precum editiunea prima se facuse cu vointi'a fostulu Domnu alu Moldovei Grigorie Alexandru Ghica, care si cumparase Manuscriptulu si din ordinulu seu se tiparise sub ingrigirea ministrulu de atunci alu instructiunei publice Grigorie Cuza, totu asia astadata unu altu ministru alu culteloru si alu instructiunei publice pentru Romani'a intréga, dara descedente din o stralucita familia Moldovéna de domnitoriu, a luat asupr'a si grij'a patriotica de a se retiparí chronic'a lui Sincai.

Esemplariile din editiunea vechia devenisera atátu de rari, in càtu generatiunile mai dincóce abia mai cunoscea pe Sincai dupa nume, éra o parte din cei esiti de pre la scóle nici atáta. Ori-care a fost caus'a ce a indemnatu pe dn. ministru a dispune retiparirea desu numitei chronice, noi unii pare ca amu vedea in acésta actiune totodata si unu respunsu indirectu datu acelor istorici straini cá Roesler, Hunfalvi s. a. cari s'au incordatu indesiertu a infrànge adeverurile istorice adunate de Sincai, Maioru etc.; adeca cá si cum li s'ar dice adversariloru: Shuciumati-ve voi ori-càtu veti voi, suciti si invertiti texturile cum ve place, vindeti fantasiile si sofismele vóstre cu „dóra,“ „se pare probabilu,“ se prepune etc. ori càtu de scumpu la ai vostri, éra noi mergèndu pe urmele betràniloru nostrii iubitoru de adeveru, vomu întregí si clarificá partile istoriei pentru câte nu le fusese loru de ajunsu o viatia de omu, si pre càtu le-ar fi fost aceea, rigórea censurei absolutisce preventive sau mai bine politic'a dominanta de odinóra nu suferia sè se scrie adeverulu întregu nici chiaru pentru trecutulu de inainte cu 2—3 sute de ani.

Daca va simtí cineva dintre noi o dulce satisfactiune la vederea editiunei a dou'a a chronicei lui G. Sincai, apoi intru cei multi de acelasi sentimentu are se ocupe loculu àntàiu dn. Dr. Grigoriu Silasi, care inca din anulu 1879 dusesu ad absurdum atacurile dlui Hunfalvy indreptate asupra chronicei lui Sincai*); Ceriulu se dea, cá in urm'a chroniceloru si a mii-loru de documente câte se publica in epoc'a de fatia pentru istori'a nóstra, se reusiésca si istoricii nostrii a ne scrie istori'a patriei, a natiunei si cea eclesiastica inpreunate la unu locu asia, pentrucá se tragemu folóșe practice din trens'a si se nu ni

*) A se vedé: Apologie, discussiuni filologice si istorice magiare privitóre la Romani. Clusiu Imprimari'a lui Ioan Stein 1879.

se mai pota dice, că noi nu scim se ne folosim nici atâta din istoria, cât se folosesc unele clase ale poporului de povesti, de basme și de cântece poporane.

Dela Academi'a româna ne mai venira pe lângă cele anuntiate până acum:

Analele Academiei române Seria II. tom. VIII 1885—1886.

Sectiunea I. Partea administrativa și desbaterile, București 1886. Pagine 270. 4° Pretiul 3 lei noi.

Dunarea in literatura și in traditiuni. De Alexandru Papadopolu-Calimach, membru alu academiei. Estrasu din Analele Academiei române Seria II. tom. VII. Sect. II. București 1886. 69 pagine 4° Pretiu 1 leu nou. (40 cr. v. a).

Studiu istoric scrisu cu eruditiune rara, cu judecata agera și in spiritul atâtu de obiectiv, abia se intempla ici-colo că se aflam la scriitori de alte limbi. Pe lângă perfect'a cunoscintia a limbilor antice clasice, pentru care flu pis-muim, auctorulu este ajutat in acestea studii ale sale precum pușini altii, inca și de cunoscintia exacta a tuturor regiunilor Istrului sau adica a Dunarei dela intrarea ei in Romani'a până la versarea sa in marea neagra, a tîerilor acesteia de către Basarabi'a și Dobrogea, precum și a insulei „Sierpiloru“, adica acelu teritoriu, pre care s'au petrecutu inca și cu sute de ani inainte de Christos o multime de evenimente mari, până acum inse cunoscute reu, apretiate și mai reu sau nici decum cunoscute, decâtu numai că fabule și găciturile, buna-óra că la Roesler și la alti scriitori moderni.

Din Etymologicum magnum Romaniae a mai aparut:
Fasciôr'a III Aflu-Alcam 1886.

Sciutu este, că acestu Dictionariu alu limbei istorice și poporane a Românilor se lucra dupa dorintia și cu cheltuél'a M. Sale regelui Carolu I. sub auspiciile Academiei române de B. Petriceiu Hasdeu, membru alu Academiei române etc. etc. directoru, generalu alu Arhivelor statului, profesorulu de filologia comparativa la universitatea din București.

Povesti poporale romanesci. Din poporu luata și poporulu date de Drulu Ioanu alu lui G. Sbiera, profesorulu c. r. p. o. la universitate in Cernauti; membru fundatoriu alu societatiei pentru cultur'a și literatur'a romanésca in Bucovin'a; membru fundatoriu alu societatiei literare etc.

Editura propria. Cernauti. Tipografi'a arhiepiscopala 1886. Formatu 8-vo mare 324 pagine. Coprinde 59 de povesti și asia numite poroganii sau anecdote și credintie desierte, la care s'au mai adaosu 160 de similituri sau cimituri (Aenigmata) cu găciturile lor, tôte adunate numai din Bucovin'a. Pretiu 2 fl. v. a.

Daca povestile sau cum le dicu in Romani'a basmele adunate din graiulu poporulu dau probe de spiritulu seu poeticu, că și cântecele lui sau asia disele poesii poporale; daca proverbiile numite și „Povestea vorbeii“ și Vorb'a celuia, coprinde in sinesu o filozofia sanetosa a poporulu, apoi cimiliturile cele mai multe sunt totu atâtea schin-

tei ale geniului seu, ale vietii spirituale pline de viatia vigorosa, pre care nici loviturile sortiei, nici jugurile tiraniei, nici tôte calamitatile lumei nu au fost in stare de a le estermină vreodata din sufletulu colectiv — daca e permisulu a dice asia — alu unui poporu forte bogatu de evenimente seculare și milenare, nescrise cu pene de mâni omenesci, dara tîparite și infpte cu atâtu mai afundu in fiinti'a sa prin traditiuni ajutate de instinctulu conservareii sale.

Poesiile nostre poporane se aduna și se publica mai de multu, câteva din acelea s'au tradusu și in alte limbi, mai alesu din cele adunate de dn. Vasilie Alexandri; din povesti au culesu fratii Schott in Banatu inainte de 1848 și le-au datu la lumina in limb'a germana. De atunci și mai virtosu dela 1868 incóce colectiunile din diverse ramuri ale literaturii romanesci nescrise, ci până acum propagate numai prin graiulu viu, se inmultiescu pe anu ce merge și se propaga prin tipariu, pentru-că se li se asigure și mai bine continuitatea, éra generatiunilor care ne urmédia, se li se dea ocaziune de a studia bine geniulu poporulu.

Colectiunea de fatia inca este una din acelea care merita tóta atentiunea publiculu nostru, alaturea cu colectiunea dlui parochu S. Fl. Marianu totu din Bucovin'a aparuta sub titlu de Ornitologia poporana romana totu la Cernauti in doue tomuri, in care se vedu legate cu viatia paserilor multime de legende interesante, că totu atâtea probe ale spiritulu inventiosu, cu care este dotatu poporulu nostru dela Dumnedieu.

Si apoi totu mai striga unii și altii, că nu avem lectura pentru poporu. O biblioteca frumosica se póte intocmi din câte scrieri poporale bune au aparutu până acum in limb'a nostra, fara că se adaugemu la acelea secaturile și romanele de nimicu traduse din alte limbi; firesce că nu vomu avea lectura pentru poporu, daca nu ni-o căstigamu, éra pentru-că se o avem, catalógele librarilor și dese anuntieri bibliografice câte aparu in foile periodice romanesci, stau ori și cui la dispositiune.

Mai dintru odata cu cele anuntiate și incâtva analizate până acilea ne veni:

Predice facute pe la praznice mari de Antim Ivirénulu mitropolitulu Ungro-Vlachiei 1709—1716. Publicate dupa manuscrisulu dela 1781 cu cheltuél'a ministerulu cultelor și alu instructiunii publice de profesorulu I. B i a n u, bibliotecariulu Academiei române.

Cu notitie biografice despre metropolitulu Ungro-Vlachiei Antim Ivireanulu de P. S. S. Episcopulu Melchisedecu.

Bucuresci. Tipo-Litografi'a „Cartiloru bisericesci“ 1886. Form. lex. Pagine 216. Pretiu?

Dupa o prefatiune, notitii biografice și doue scrisori ale metropolitulu Antim către Constantinu Voda Basarab urmédia 29 de predice.

Mitropolitulu Antim a fost unulu dintre martirii bisericeii Romaniei, aruncatu in temnitia, degradatu și exilatu, apoi și ucis de turci in anulu 1716 din porunc'a lui Nicolae Mavrocordatulu Voda fanariotu alu Munteniei, care a mai taiatu și pe câteva boieri mari. Dupa noi biografi'a metropolitulu,

Antim ar meritá se fia cunoscuta de càtra toti romanii, de aceea nu vomu lipsi a reproduce schiti'a biografica sus atinsa in unulu din Nrii urmatori ai acestei foi.

Bisericele christiane ale natiunei romanesci au avutu in cursulu vécuriloru mii de martiri si victime ale credintiei si convictiunei, dara cine a insemnatu pâna acuma celu puçinu numele archipastoriloru càti au suferitu inchisori, batjocuri torturi, exiliu si mai multi mórte crunta, nu numai pentru religiunea, dara si pentru patri'a loru?

Caletori'a lui Stanley prin Afric'a centrala 1874—1877.

Povestita cu deosebire pentru tinerime de R. Roth. Traducere de Andreiu Bårseanu, profesor in Brasiovu, cu portretulu lui Stanley, alte optu ilustratiuni si o charta. Brasiovu Tipografi'a Alexi 1886. F. 8-vo 238 pag. Pretiu numai 65 cr. sau 1 leu 50 bani.

Éca éراسi o carte tradusa si publicata in limb'a nóstra, destinata pentru tinerimea mai inaintata in studii care au apucatu se'si càtìge o suma óre-care de cunoscintie istorice si geografice, ceea ce presupune si zelosulu traducatoriu la lectorii ei si promitte, cà daca acésta publicatiune va afla inbratosiare dorita, este gata a traduce, preluca si compune mai multe asemenea scrieri pentru tinerimea nóstra ceva mai desvoltata.

Va intreba inse cineva, cà ce avemu noi se dàmu tinerimei nóstre lectura despre interiorulu necunoscutu alu Africeii, cànd mai alesu multimea tineriloru cari invatia in scóle straine au cunoscintie sau prea puçine sau false chiaru despre patri'a loru natala si despre popórale locuítore in acésta monarchia. Nu negamu cà potu se fia si casuri de acestea nefericite; de aci inse urmédia numai, cà se ne fia rusine de asemenea casuri, éra nici-decum cà se nu cunóscemu si alte tieri si parti ale lumei afara din monarchia si din Europ'a.

Afric'a septemtrionala incependu dela Egiptu inainte pe langa marea mediterana pâna la Marocco de astadi a fostu Eliniloru si Romaniloru cunoscuta prea bine si colonisata cu sute de ani inainte de Isusu Christosu. De càndu europenii au invetiati se incungiure Afric'a cu corabiile pe la Promontoriulu bunei sperantie, ei s'au incercatu in multe moduri se strabata in interiorulu ei, éra parti mai apropiate de mare càte au aflatu mai fertile si mai acomodate le-au colonisatu. In decadele din urma, decàndu s'au inpreunatu doue mari prin deschiderea canalului de Suez, adeca aceea minune a lumei, si decàndu armele Angliei au ocupatu totu Egiptulu, exploratorii curagiosi mai alesu angliei, francesi si germani se inmultiescu si strabatu cum se dice cu capulu amàna prin regiunile locuite de popóra sau selbatice de totu, sau prea puçinu atinse de vre-o urma a culturei omenesci; mai multe popóra din cele descoperite sunt si antropofage, éra anume carnea fripta de omu din Europ'a le place fórte. Multi din exploratorii europeni isi perdura viéti'a in Africa, care prin omoru, care prin clim'a sugrumatóre si prin sagét'a sórelui. Dara interesulu sciintiei alaturea cu nenumeratele interese comerciali fórte considerabili, precum si dorinti'a de a deriva unu prisosu de locuitori din Europ'a si a'i colonisa in Afric'a îndémna nu numai pe exploratori particulari, ci si pe unele guberne, cá de aici inainte se petruna si cu forti'a armelor

in interiorulu Africeii, se deschida pentru cultura teritorii vaste, pe càtu ar face càte unu imperiu intregu din Europ'a. Adeca gubernele tieriloru europene prea desu locuite au inceputu se intieléga, cà mai alesu planurile unoru germani de a deriva colonii pe Dunare de vale pâna la marea négra si in drépt'a spre muntii Balcani, s'au deochiatu prea tare in urmarea consciintiei nationale prea desteptate a locuitoriloru vechi, si cà prin urmare au se deschida in alte parti ale lumei teritorii pentru coloniile loru.

Dincolo de Aequator pâna la gradulu 5 si chiaru pâna la alu 10-lea alu latimei meridionale s'au descoperitu intre Oceanulu altanticu de càtra Apusu intre marea Indiei de càtra Resaritu, curmedisiu in Afric'a teritorii fórte mari, udate de riuri multe, prin urmare si coperite cu paduri si preste totu cu vegetatiune care pune la mirare pe caletorii europeni si americani. Acelea teritorii sunt locuite de ómeni, inse partea cea mai mare a loru selbatice, crudi, cari mánca si carne de omu (antropofagi, cannibali). Riulu celu mai cumplitu este Congo, in care se vérsa mai multe alte riuri mari din ambele parti ale lui, éra elu se scurge in marea atlantica. De a lungulu acestui riu pe ambele maluri au decisu europenii a colonisá si a cultiva partile acelea ale Africeii, cá se le prefaca in staturi civilisate.

Legea comunala Art. XXII 1886, coprindiendu testulu oficialu, esplicari si estrase din ordinatiunea ministeriala despre aplicarea legii. De Pavelu Rotariu avocatulu si redactorulu. Temisiór'a 1886. Pretiulu 40 cr.

Legile acestui statulu au suferitu in cei 35 de ani din urma schimburi nenumerate, in càtu si ómenii speciali abia le mai potu tiné minte. Intre legile supuse la schimburi si modificari este si legea comunala, care taia in interesele toturor locuitoriloru tieriei, de susu pâna josu la clasa cersitoriloru, si sunt casuri fórte multe, in care locuitorii din nescinti'a acestei legi suferu daune infricosiate, inca si asupriri, nedreptatiri si jafuri talharesci. Asia scopulu acestei traduceri este invederatu; de aceea comunele romanesci voru face fórte bine, daca 'si voru càstigá acésta lege comunala cu bagatelulu de 40 cr; dara apoi carturarii comunelor se o si citésca, esplice si aplice.

Cartea se póte avea sau de a dreptulu dela redactiunea „Luminatoriulu“ in Temisiór'a prin posta pre lânga inaintarea pretiului, sau prin librarii.

Ce mai bunatate ar fi, càndu s'ar afla cineva cà se traduca la intielesu si legea orfanala Art. XX. din 1877. Nu sute de mii, ci milióne se perdu din averile familiiloru romàne mai virtosu in casuri de mórte a unuia sau a ambiloru parinti. In nenumerate casuri de mórtea parintiloru nu se ia nici inventariu de avere, nu se pune nici tutoru, nu se regulédia activele si passivele; pruncii minoreni remasi in grija fórte problematica a unoru rudenii interessate, sau chiaru si pe strada, averea devenita prada la straini, sau in casulu celu mai bunu administrata in modu patriarchalulu fàra nici-o regula si socotéla, de unde apoi mai târdiu urmédia mai totdeauna certe, urgia si ura pe tóta viéti'a intre frañini. Sunt fórte multe casuri, in care moru successive parinti parintiloru, apoi acestia, apoi si unii dintre copii, dara inventariu si in-

partiela conformu legeri nu se vede nicairi nici in câte 10—15 ani; case, gradini, pamenturi nu se transcriu in cartile de mosii pe numele adeveratiloru heredi, prin urmare cestia nici nu se potu folosi de creditu pe imobiliile spre mare pedeca si dauna in afacerile lor. In mai multe casuri nici testamentele facute in conditiunile cerute de lege cu patru martori nu se executédia cu anii, cá se tacemu de testamentele reu facute, care apoi deschidu cale larga la processele cele mai periculóse pentru familii.

Din legea comunala si din cea orfanala ar trebui sè se țina prelegeri cum se cade in tóte comunele.

Este lucru infricosiatu, cà locuitorii acestoru tieri nici dupa 38 de ani trecuti dela resturnaturile cele mari inca nu se potu descurcá si despletéci din ferecaturile fatali ale feudalismului, ale carui legi de hereditate erá mai multu numai pentru clasele privilegiate, inse si pentru acelea multu incurcate, din care cauza processele de clironomii trecea uneori si pana in a trei'a generatiune, éra pentru propriulu poporu iobagitu legea erá mai multu vointi'a domniloru sau a judecatoriei loru cunoscute sub nume de Forum dominale, compusu din deregatorii curtiei domnesci, cunoscuti la români sub nume de Ciocoi, adeca ómeni brutali si rapitori.

Legea orfanala din 1877 e redactata dupa modelulu celei mai bune legi europene, prin urmare ea merita se fia bine studiata in cei 306 §-i ai sei si aplicata in tóta tier'a cu consciintia.

Red. Tr.

— In urmarea concurselor publicate in anulu trecut, pe terminulu de 31 Decembre au intratu la Academia 16 opuri spre revisiune prin comisiunea de 9 membri. Titlulu áceloru lucrari se va cunósce din raportulu secretariulu generalu, care se va publica la timpulu seu.

Scól'a superióra de fetitie dín Sibiiu.

(Continuare dín Nr. 20—21).

Transportu dín Nr. 20—21: 6877 fl. 08 cr., 200 fl. obligatiuni, 932 fl. 43 cr. libelu de depuneri.

La apelulu comitetulu „Associatiunii transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporulu romanu“ de a contribui mijlóce banesci intru infintiarea si sustinerea scólei superióre de fetitie cu internatu, au mai incursu:

Prin list'a Nr. 140 (Colectoru Dl Dr. D. P. Barcianu profesoru in Sibiiu): dela Trandafir Dragomir, invetiatoriu in comun'a Streza Cártisioar'a 2 fl.

Sum'a totala 6879 fl. 08. cr., in obligatiuni 200 fl., in libele de depuneri 932 fl. 43 cr.

Comitetulu Associatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporulu romanu.

Anuntiu de abonamentu.

Cu 1 Ianuariu 1887 se incepe cursulu alu XVIII-lea alu foiei

„TRANSILVANIA“

pe anulu 1887.

Dupace in siedinti'a II a adunarei generale dela Alb'a-Iuli'a ținuta in 9 Augustu 1886 s'a reasumatu conclusulu adunarei generale dín Orescia si s'a decisu cá din 1 Ianuariu 1887 nu numai membrii fundatori si pe viatia, ci si toti membrii ordinari ai asociatiunei transilvane se primésca acésta fóia gratis si franco de portulu postei, asia avemu onóre a face cunoscutu, cà la toti domnii membrii ordinari, càti platescu regulatu tax'a de 5 florini v. a. pe anu, se va trimite Transilvani'a gratis pe fie-care anu.

Pentru nemembrii pretiulu este 3 fl. v. a. pe anulu intregu. Afara din monarchia 9 franci. Pe creditu nu se dà; nici se primesce abonamentu pe semestru, ci numai pe anulu intregu.

Nri singuratici din anii trecuti nu se dau, càci tóte exemplariile remase neabonate s'au legatu in brosiure si ele formédia proprietatea Asociatiunei. Din aceste se vendu cu câte 2 fl. 1 exemplariu.

Din anii 1868 si din 1881 nu se mai afla nici unu exemplariu; dín ceilalti ani se afla.

Banii de prenumeratiune se trimitu cu mandatu postal de a dreptulu la **Comitetulu Asociatiunei transilvane in Sibiiu.**

Pe lãnga alte scrieri destinate pentru publicare, se primescu ori-ce anuntiu bibliografice, cumu si recensuni sau dari de sama, inca si critice scrise in spiritu obiectivu asupr'a productelor literarie, scientifiche si artistice.

Spre a se face de aici espeditiunile càtu mai regulatu, ddni membrii noi si ddni prenumeranti sunt rogati, cá pe lãnga scrierea càtu mai limpede a numelui, connumelui si localitatiei, se nu'si pregete a pune esactu si post'a din urma, in tóte casurile unde locuintiele nu se afla in cetate sau orasiu bine cunoscutu si frecventatu.

Multime mare de comune au acelasi nume, câte 4—6 pana la 14 comune totu cu unu nume. De aceea in casuri nenumerate cauta se adaogemu la adresa si comitatulu sau districtulu in care ne aflamu, cá se nu ratacésca adresele dintr'unu comitatu in altulu, din o tiéra in alt'a.

Mai multe sute de comune au nomenclatur'a lor in câte trei si patru limbi. In casuri de acestea se nu credemu cà espeditorii postelor cunoscú tóte comunele dupa tóte numele lor, ci trebuie se puna insusi adresantele numele comunei in câte doue limbi si anume in limb'a statului. Din lipsa de adrese esacte mii de scri-sori si diarie se intorcu inapoi la post'a de unde s'au trimisu in lumea larga, éra apoi daca nu se iau dela posta, in câteva luni se ardu.

Redactiunea.